

2018.109

Archeologienota Brugge Park 1A

Verslag van Resultaten

Bert ACKE en Maarten BRACKE

10-8-2018

Titel: Archeologienota Brugge Park 1A

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke en Maarten Bracke

Kaartmateriaal opgemaakt door Archeopunt gcv; Uittreksels uit CartoWeb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18020 - www.ngi.be

Projectcode bureauonderzoek: 2018G187

Intern projectnummer: 2018.109

Locatiegegevens: Brugge Park 1A

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 70383,9 en Y: 211389,92; X: 70418,1 en Y: 211424,16

Kadastergegevens: Brugge, afdeling 2, sectie B, perceel 876K (zie figuur 7)

Topografische kaart: zie figuur 5 en 6

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog) en Jean-Antoine Dugardyn (contactpersoon initiatiefnemer)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Zelzate, 10/08/2018

© Acke & Bracke bvba, Leegstraat 170, 9060 Zelzate. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeleelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING	4
1.1. WETTELIJK KADER	4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	4
1.2.1. VRAAGSTELLING	4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	5
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	5
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	6
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	6
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	6
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	6
2. BUREAUONDERZOEK	7
2.1. HUIDIGE TOESTAND	7
2.2. GEPLANDE WERKEN	10
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	11
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING	11
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	13
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING	16
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING	17
2.4. HISTORISCHE SITUERING	20
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING	38
3. SYNTHESE	40
3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON	40
3.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK	40
3.3. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	41
4. SAMENVATTING	44
5. BIBLIOGRAFIE	46
6. BIJLAGES	47

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Brugge Park 1A (provincie West-Vlaanderen), gelegen binnen de afgebakende archeologische zone van de historische stadskern van Brugge, waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 300m² of meer bedraagt en de bodemingrepen groter zijn dan 100m², dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaard gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en van de directe omgeving werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.¹ Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers, hoofdzakelijk archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt², de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius³, een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁴ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁵ Daarnaast werden een aantal publicaties, documenten en websites geraadpleegd, die betrekking hebben op zowel de geschiedenis van de stad als op die van de gebouwen op beide zones.

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

² <http://www.geopunt.be/kaart>

³ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁴ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁵ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie werd gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast werd in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en werden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Op basis van deze gegevens samen werd afgetoetst of ten eerste verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Bij Raakvlak, de intergemeentelijke dienst van Brugge en het Ommeland bevoegd voor archeologie, werd navraag gedaan of zij weet hadden van recente archeologische onderzoeken die plaatsvonden in de nabijheid van het plangebied maar nog niet waren opgenomen in de CAI. Zij hadden geen weet van dergelijke recente onderzoeken.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

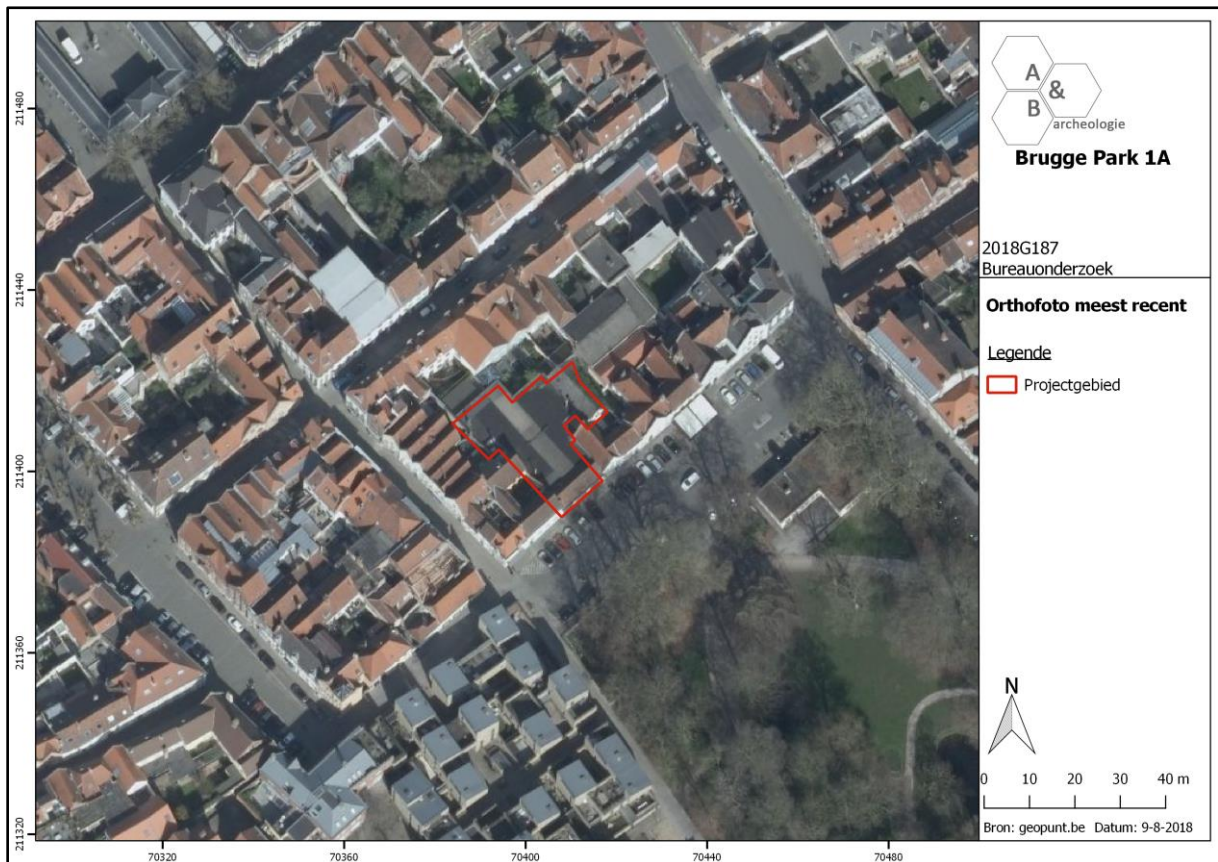
1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd niet opportuun geacht.

2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

Het plangebied is ca. 552m² groot en kent een onregelmatige vorm. Het terrein is volledig bebouwd en betreft een grote garage van 1 bouwlaag hoog, met daarop een plat dak. Aan de straatzijde is een toegang voorzien door middel van 3 poorten met daarboven een zolderverdieping met hellend dak. In het oosten bevindt zich een bouwvolume met daarboven eveneens een zolderverdieping met hellend dak. Er zijn geen zichtbare kelders aanwezig in de gebouwen.

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de meest recente luchtfoto (bron: geopunt.be).

Figuur 2 3D-weergave van het plangebied (rode lijn) (bron: <https://www.google.com/maps>).

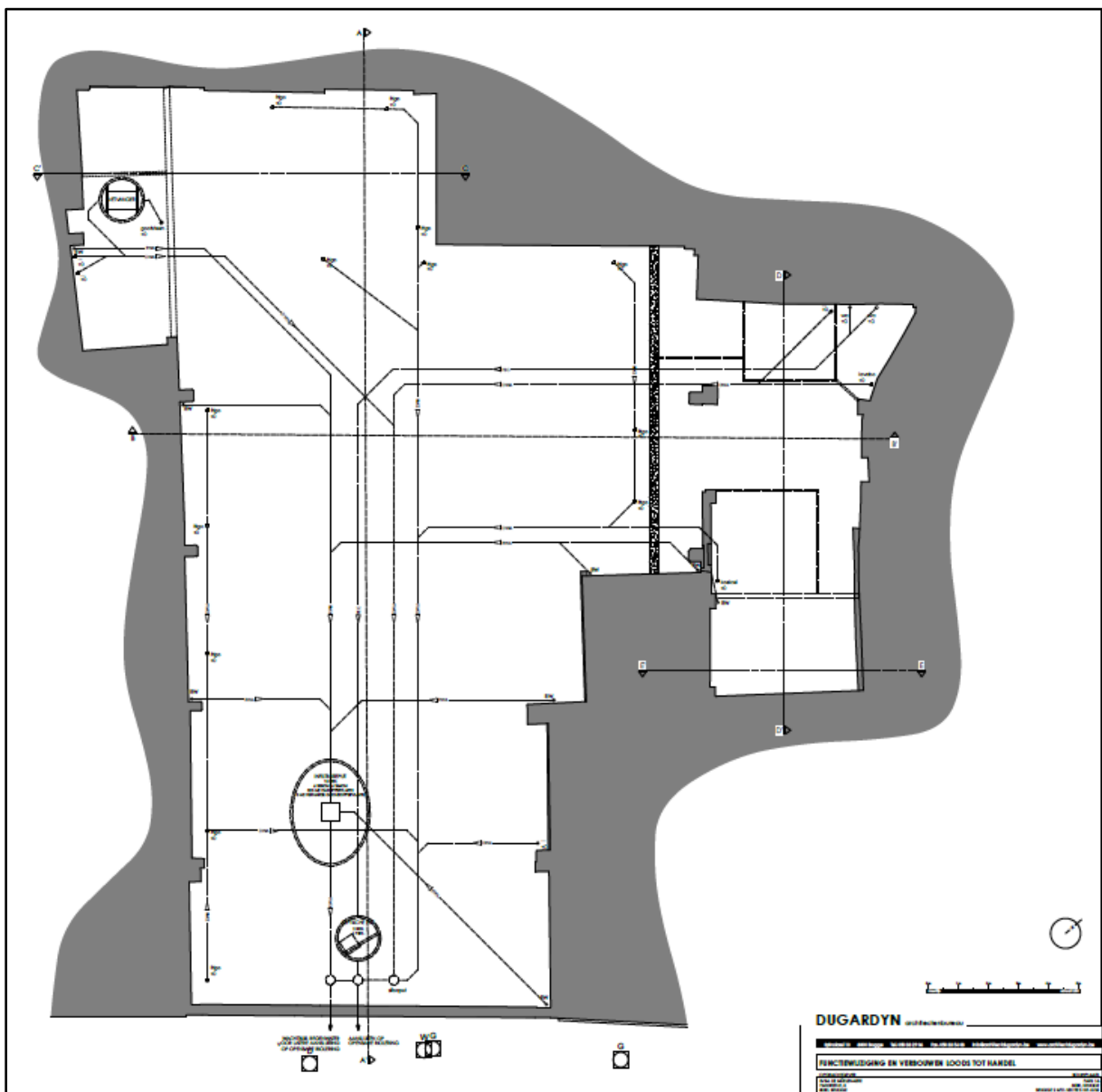
Figuur 3 Grondplan bestaande toestand (bron: initiatiefnemer).

2.2. Geplande werken

De ontwerpplannen zijn te vinden in de bijlage, een uitsnede uit het funderings- en rioleringsplan wordt hieronder weergegeven.

Het bestaande gebouw wordt omgevormd tot een buurtwinkel. Als onderdeel van de werken zal over het volledige gebouwenbestand de bestaande vloer worden uitgebroken om een nieuwe betonvloer plus isolatie en chape te plaatsen. De bestaande vloer wordt uitgebroken tot op een nieuw niveau van -80cm. Eronder wordt plaatselijk nieuwe riolering uitgevoerd die nog wat dieper gaat dan -80cm, alsook een infiltratieput van 3,55m diameter, een septische put en een vetvanger.

De geplande werken houden dus aanzienlijke bodemingrepen in, over het totale plangebied.

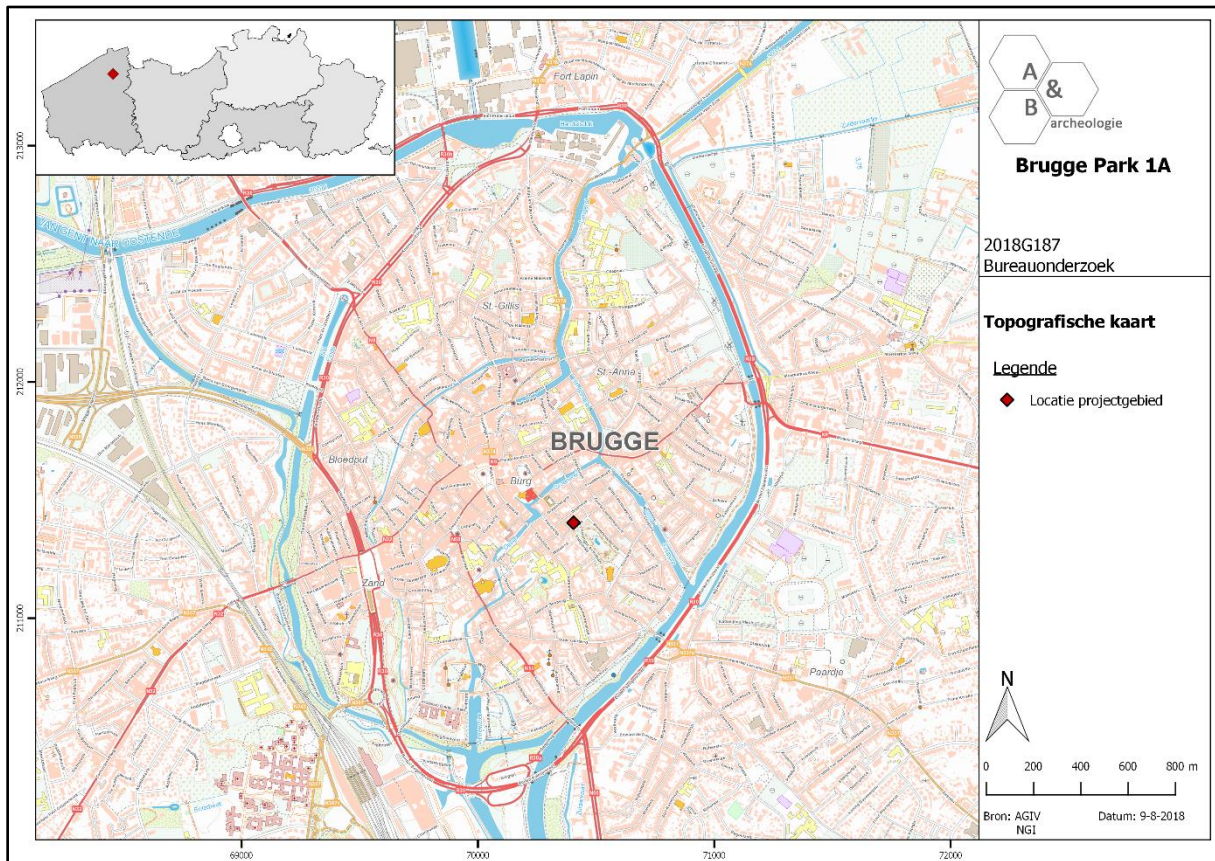
Figuur 4 Uitsnede uit het funderings- en rioleringsplan (bron: initiatiefnemer).

2.3. Landschappelijke ligging

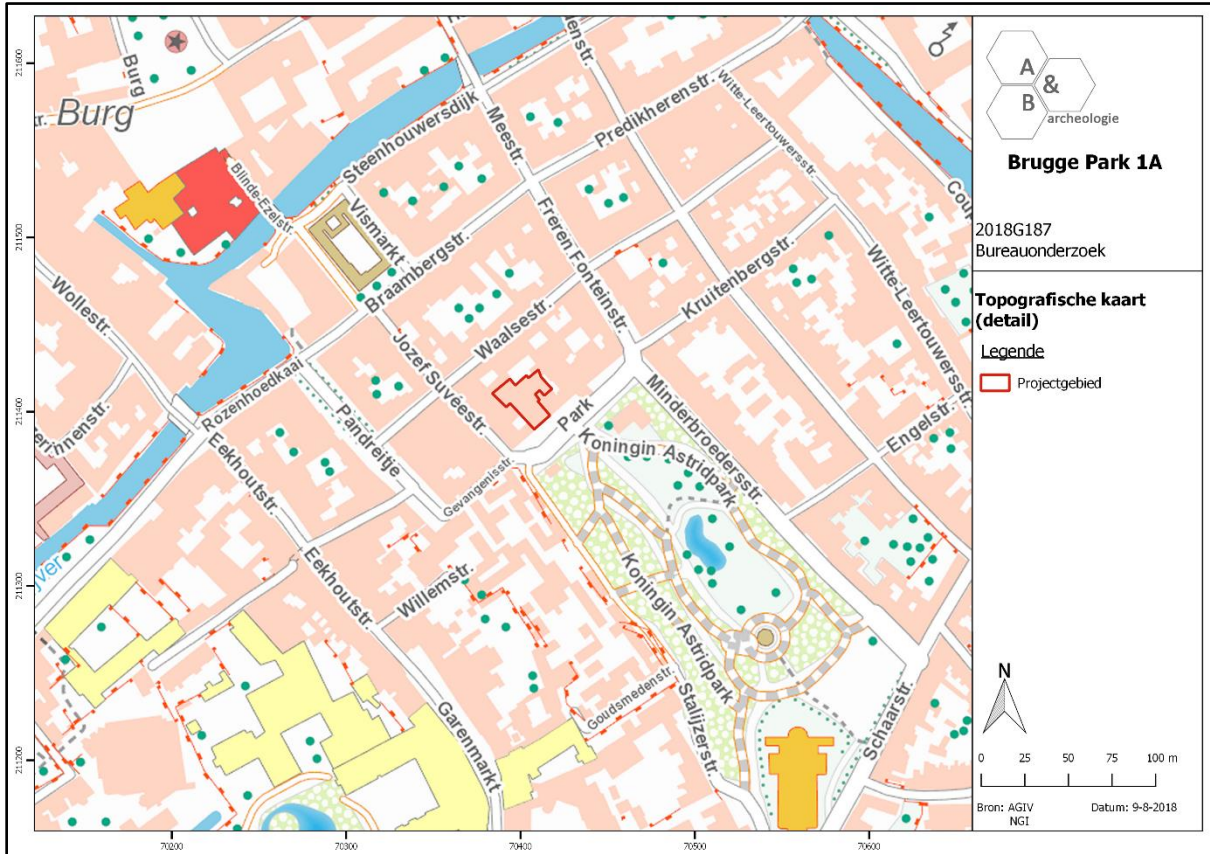
2.3.1. Topografische situering

Het projectgebied bevindt zich in de stadskern van Brugge, zo'n 450m ten zuidoosten van de markt en het belfort. Brugge is de hoofdstad van de provincie West-Vlaanderen en bevindt zich in het noordwesten van de provincie. Via de haven van Zeebrugge, een woonkern die behoort tot Lissewege wat een deelgemeente is van Brugge, heeft de stad een uitweg naar de Noordzee. Het plangebied grenst in het zuiden aan de straat Park, en is aan de andere zijden omgeven door gebouwen die grenzen aan deze straat, aan de Jozef Suvéestraat (westen) en aan de Waalsestraat (noorden). Verder ten zuiden, aan de overzijde van Park, strekt zich het Koningin Astridpark uit.

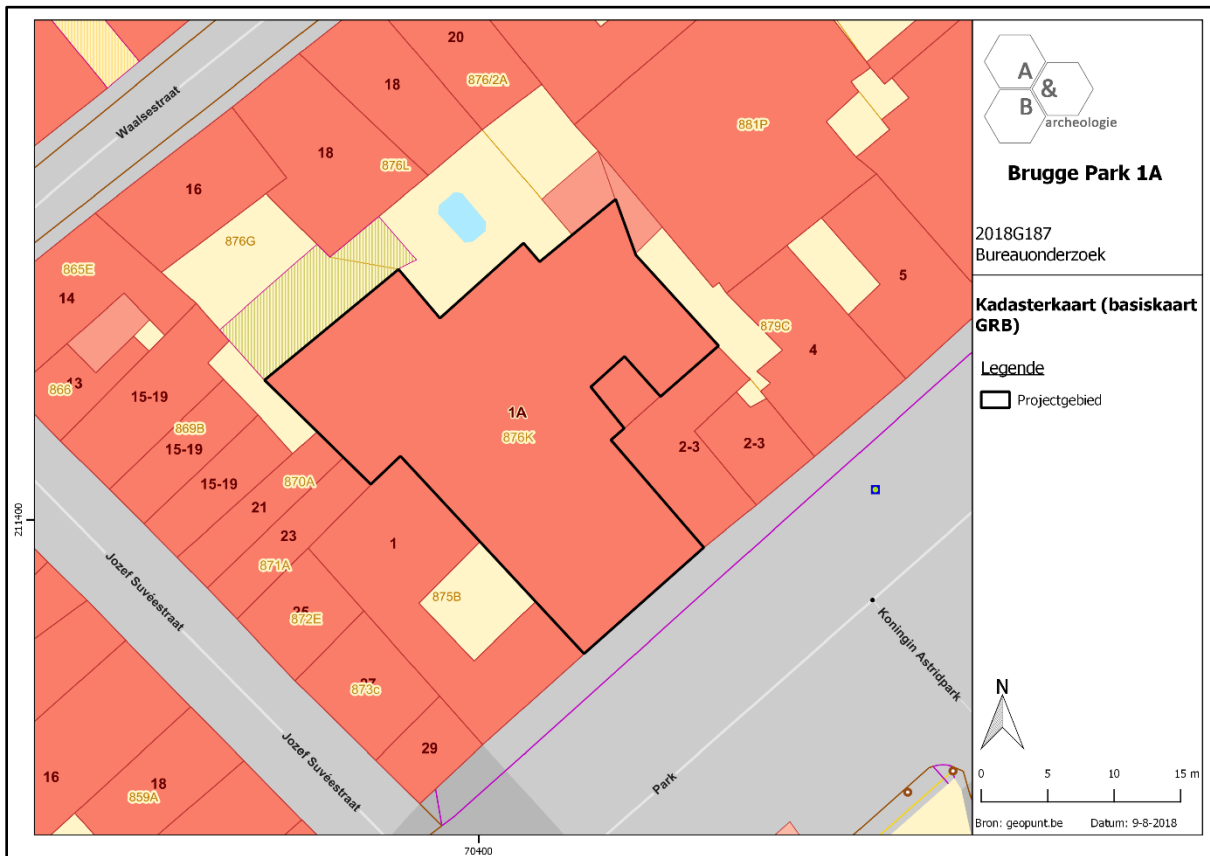
Op de bodemgebruikskaart van 2001 staat het gebied gekarteerd als 'Kernstadbebouwing', wat overeenkomt met het huidige gebruik.

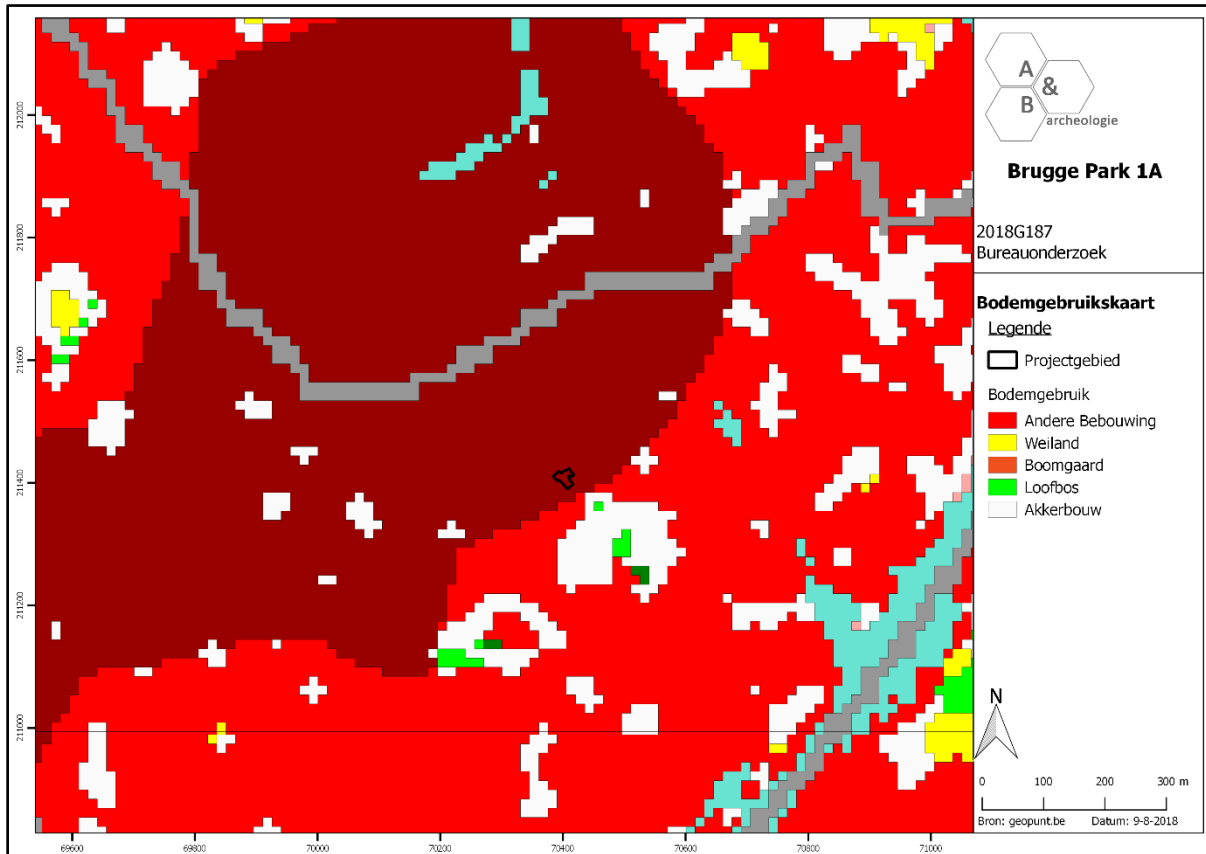
Figuur 5 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 6 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 7 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

Figuur 8 Zicht op de bodemgebruiksk kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

2.3.2. Landschappelijke situering⁶

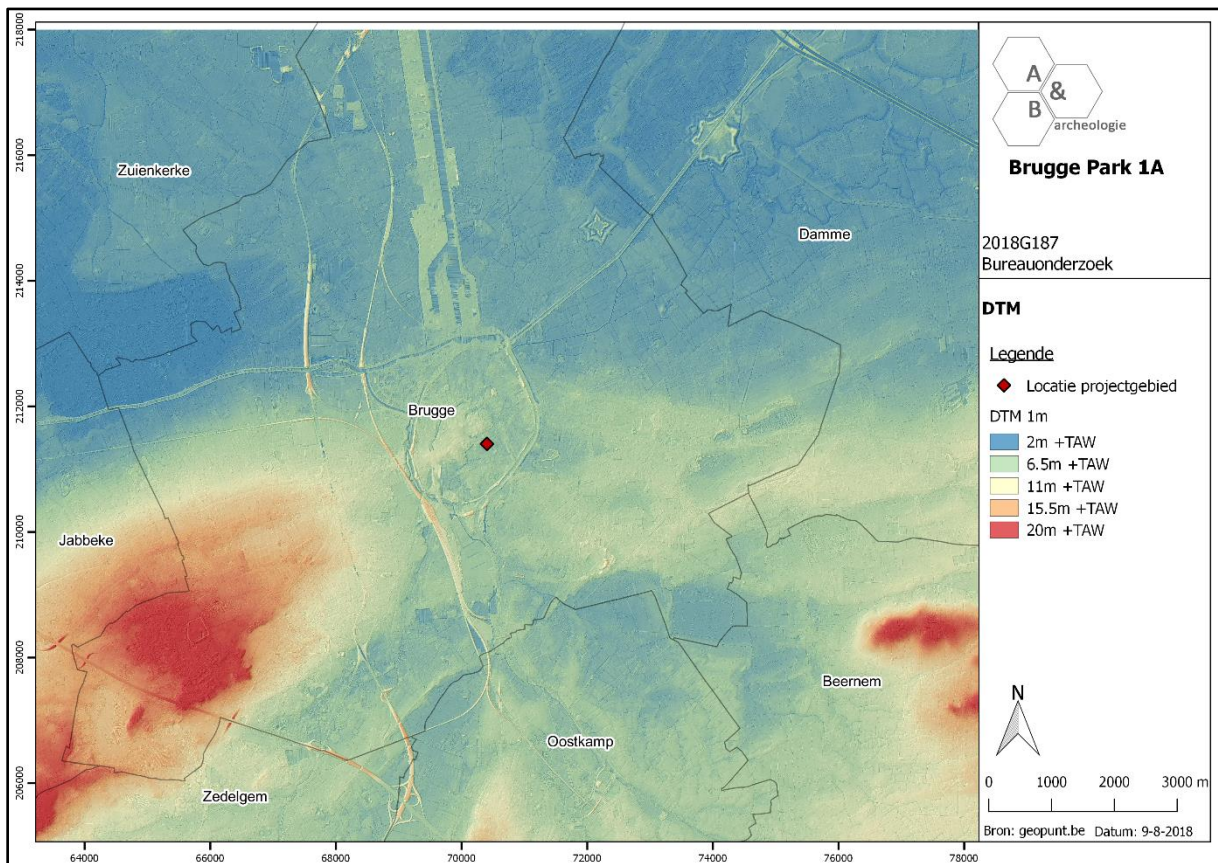
Brugge bevindt zich op de grens van de kustvlakte en de zandstreek. De stad ontwikkelde zich op drie zandruggen aan de Reie, de rivier die als hoofdadere de stad doorkruiste van zuid naar noord, met name van het Minnewater tot aan de Dampoort. Net voor het Minnewater komen de Kerkebeek en de Reie samen. In de Reie vloeiden nog de secundaire waterloopjes Boterbeek, Vuldersreitje en misschien ook de Lane. Van dit geheel is door de eeuwen heen handig gebruik gemaakt voor de water- aan- en afvoer en de opeenvolgende omgrachtingen. De Reie bevindt zich in vogelvlucht zo'n 130 à 150m ten westen/noordwesten van het plangebied. Zo'n 60m ten westen van het terrein bevindt zich de straat Pandreitje, waar zich tot ca. 1768 de waterloop Houtrei/Pandrei bevond; het is niet duidelijk of deze van oorsprong natuurlijk is, of werd uitgegraven. De historische kern van Brugge vertoont een eivorm en wordt begrensd door de laatmiddeleeuwse vestinggordel. Door het sterk verstedelijkte landschap valt de oorspronkelijke topografie vaak moeilijk te lezen. De stadsontwikkeling is echter in grote lijnen te volgen aan de hand van het stratenpatroon en het verloop van de Reie. Recente bodemkundige waarnemingen hebben nieuwe inzichten gegeven in de vermoedelijk oorspronkelijke loop van de Reie enerzijds, en in de aanwezigheid van grote natte

⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Historische stadskern van Brugge* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/140001> (geraadpleegd op 6 augustus 2018).

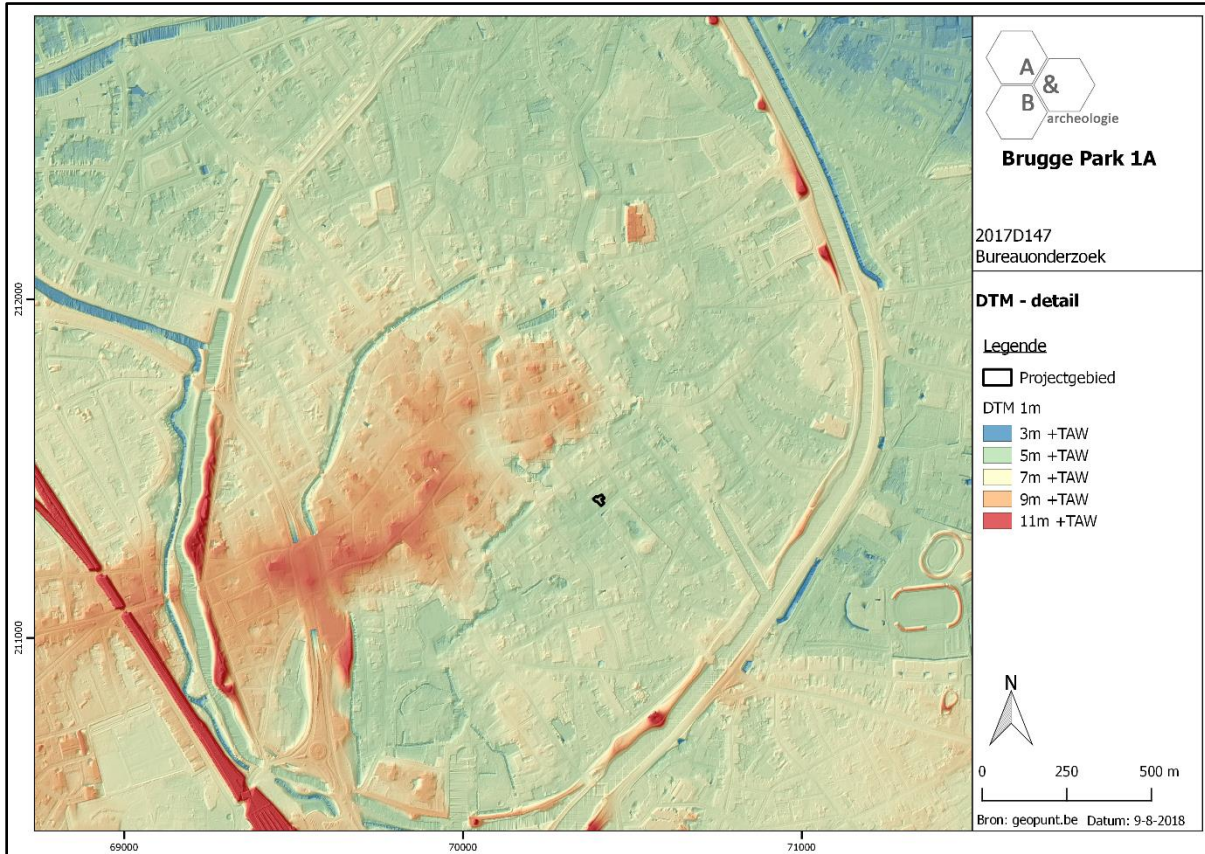
plekken in de stad anderzijds. Er kon worden aangetoond dat de Groene Rei wellicht het natuurlijke traject van de Reie vertegenwoordigt, terwijl de Kraanrei eerder gegraven lijkt, gebruik makend van enkele bestaande natuurlijke depressies. Bovendien heeft archeologisch onderzoek op verschillende plaatsen kunnen vaststellen dat de Reie - weliswaar een kleine beek, maar uitwaterend in een getijdengeul - over een brede overstromingszone beschikte.

Mogelijk bevond het plangebied zich ook nog binnen de invloedssfeer van de Reie. De kernstad van Brugge is gelegen op een iets hogere, westoost georiënteerde opduiking in het landschap, het plangebied ligt daar net ten zuidoosten van, op lagere gronden. Het maaiveld op het plangebied daalt licht van noord (+5,80m TAW) naar zuid (+5,40m TAW). De gronden net ten oosten zijn iets hoger gelegen, die ten zuidwesten iets lager.

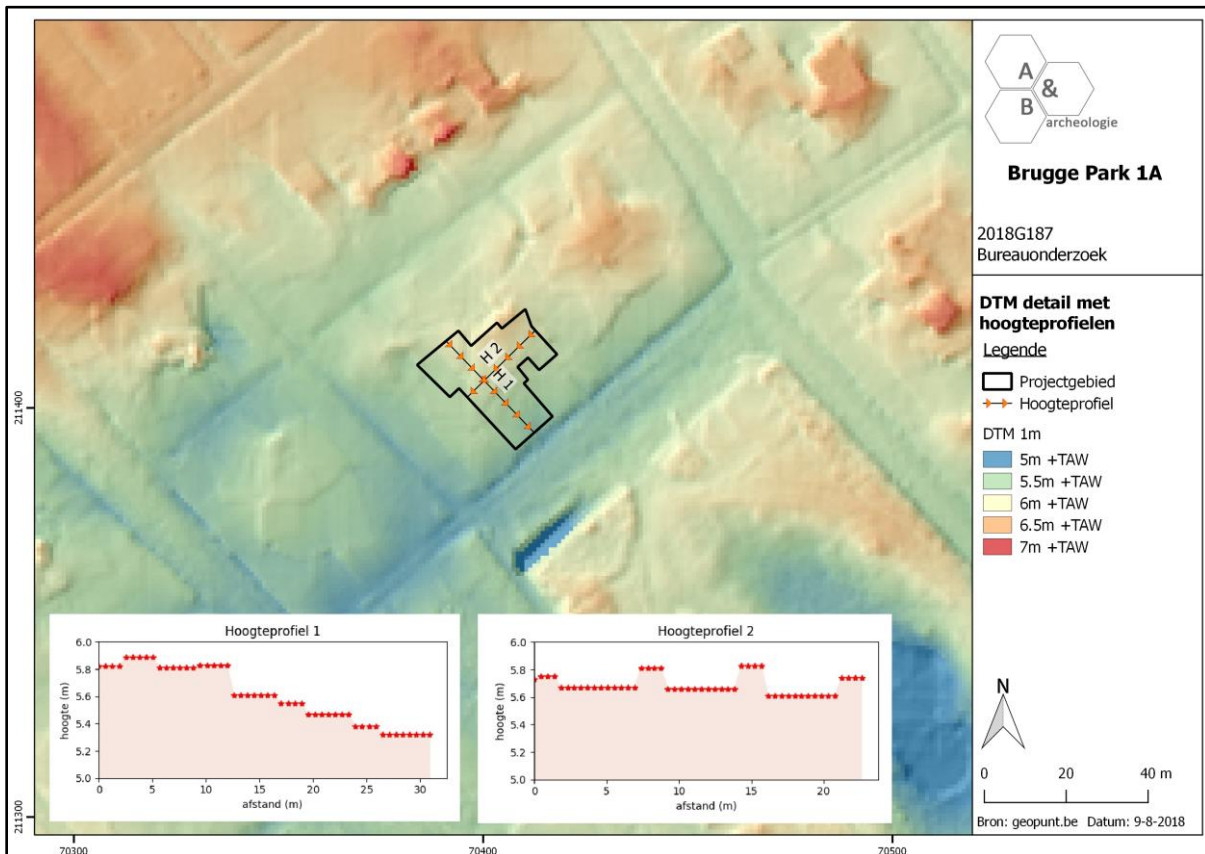
De potentiële bodemerosiekaart toont, gezien de ligging in stadscontext, dat er geen informatie beschikbaar is voor het projectgebied.

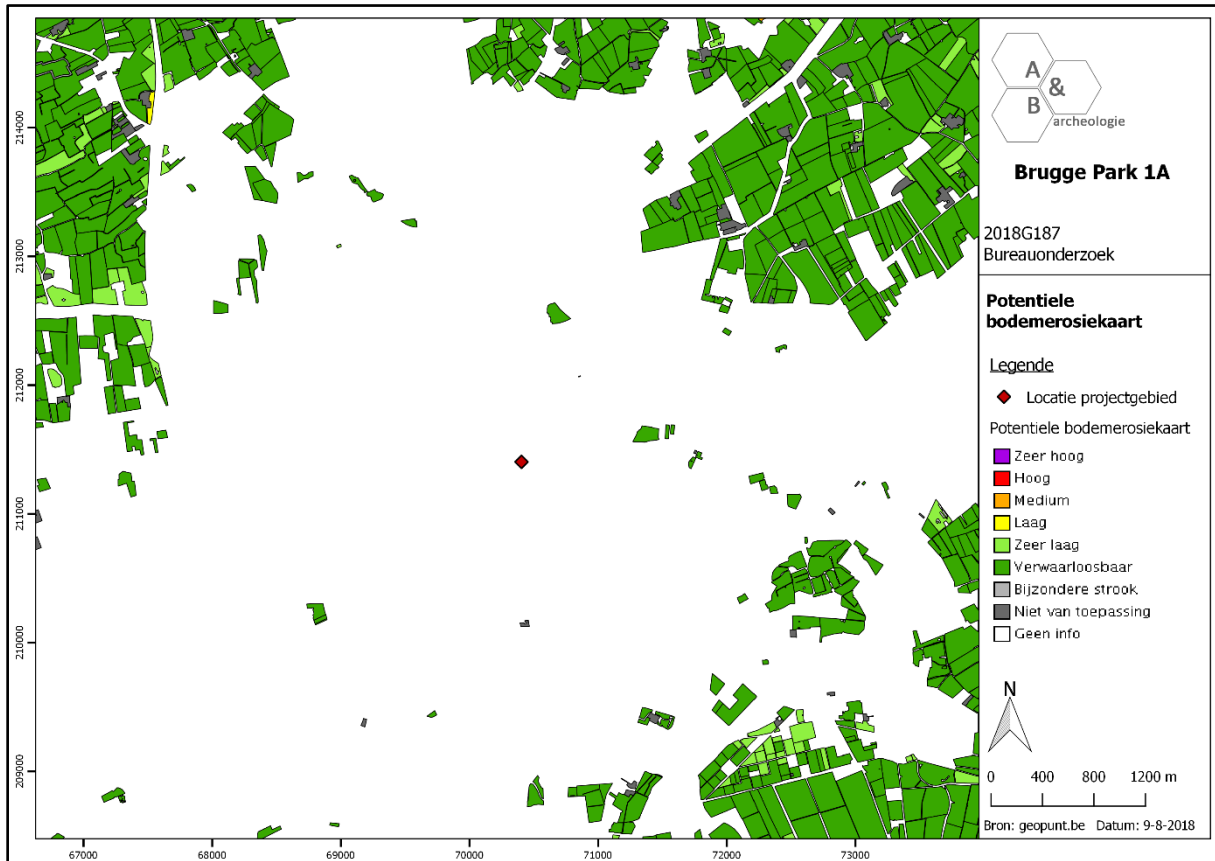
Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).

Figuur 10 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, meer in detail (bron: geopunt.be).

Figuur 11 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).

Figuur 12 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).

2.3.3. Bodemkundige situering

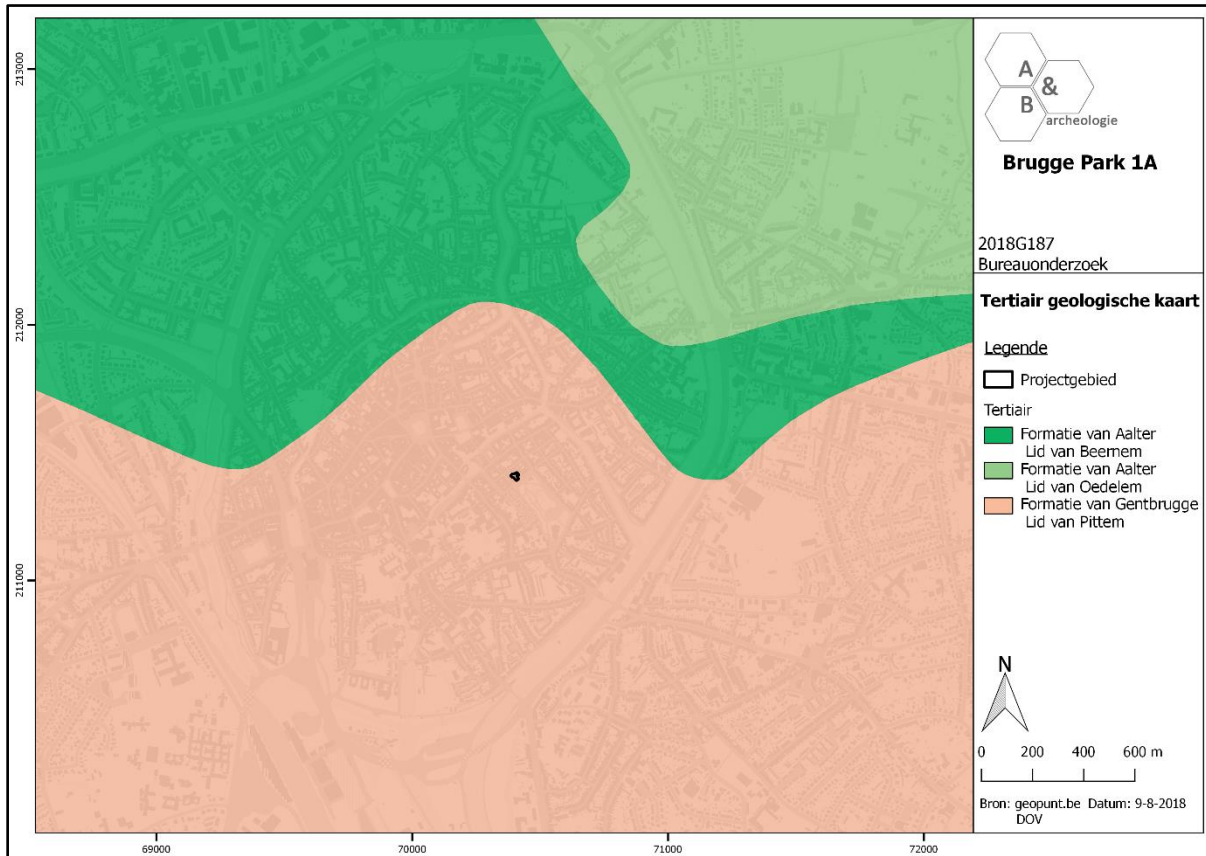
Het plangebied wordt gekarteerd als OB. Soms wordt het bodemprofiel door het ingrijpen van de mens gewijzigd of vernietigd (kunstmatige gronden). De bodems in de bebouwde zone (OB) zijn daar een voorbeeld van. Ten noorden sluit Brugge aan op de kustpolders, ten zuiden op de zandstreek. Vermoedelijk behoort het stadsdeel rond het plangebied ook tot de zandstreek, waarbij er rond de oorspronkelijke loop van de Reie een alluviaal vallei aanwezig is.

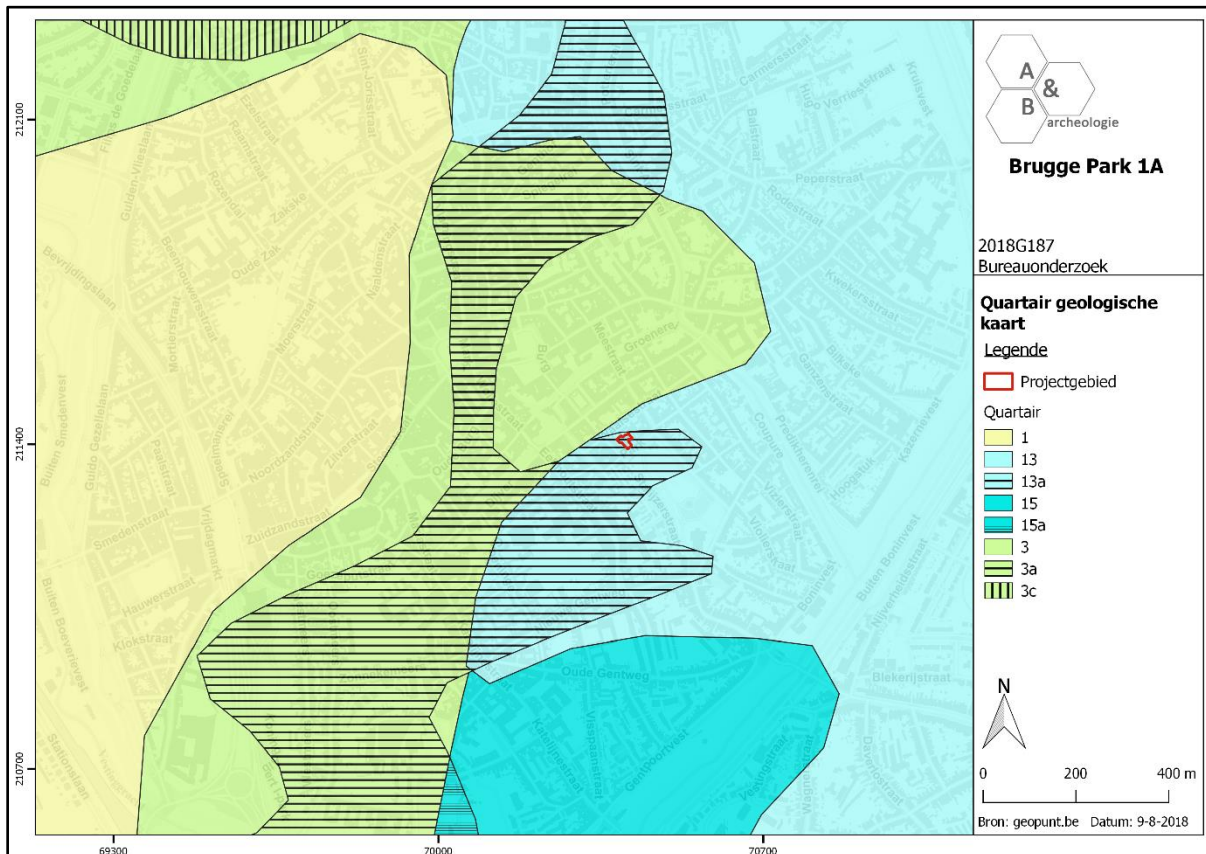
Figuur 13 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).

2.3.4. Geologische situering

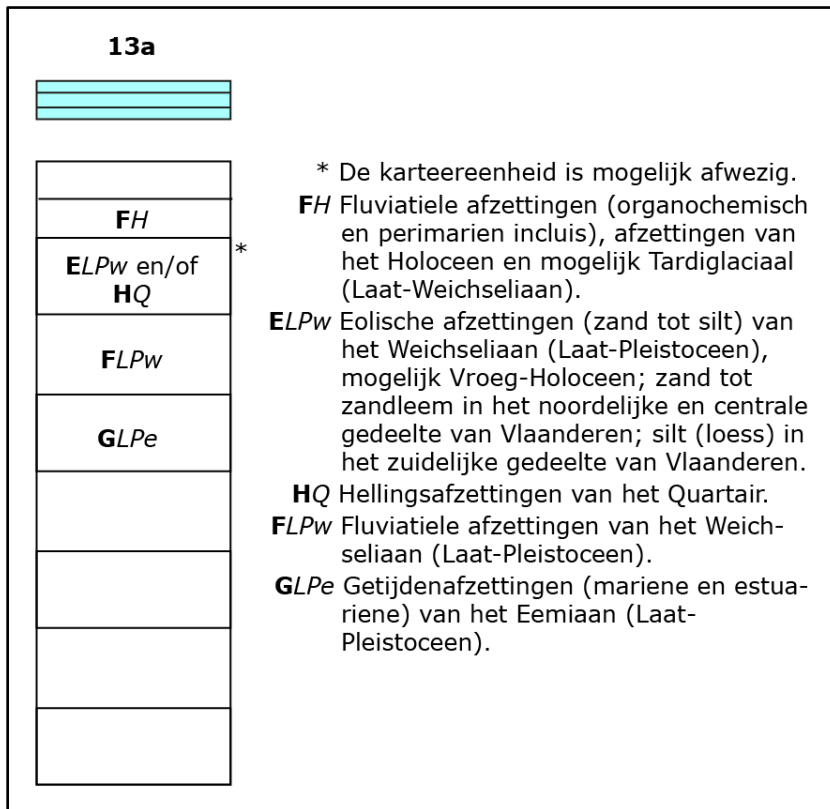
De tertiaire opbouw ter hoogte van het plangebied bestaat uit de Formatie van Gentbrugge, meer bepaald het Lid van Vlierzele: groen tot grijsgroen fijn zand, soms kleihoudend, plaatselijk dunne zandsteenbankjes, glauconiethoudend, glimmerhoudend. De Quartair geologische kaart geeft aan dat het plangebied bestaat uit het type 13a omschreven als volgt: Holocene en/of Tardiglaciale fluviatiele afzettingen (a) bovenop de Pleistocene sequentie (13). Het ligt net aan de rand van deze fluviatiele afzettingen, die dus vermoedelijk te maken hebben met de nabijgelegen Reie. De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.

Figuur 14 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 15 Uitsnede uit de Quartaire Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 16 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering⁷

- Algemeen

Over het pre-middeleeuwse Brugge is een beperkte hoeveelheid informatie beschikbaar. De vroegste sporen gaan terug tot de steentijd. Vooral uit het neolithicum zijn gegevens beschikbaar, zoals enkele gepolijste bijlen en een klokbeker. Aardewerk uit de ijzertijd werd op enkele plaatsen in de Brugse binnenstad aangetroffen. Het Romeinse Brugge is gedurende vele jaren het onderwerp van discussie geweest. In elk geval is er het tracé van een weg die van west naar oost de historische kern doorsnijdt en de Brugse Burg dwarst. Uit recent archeologisch onderzoek blijkt dat er vermoedelijk geen sprake is van een militair of administratief centrum (zoals Oudenburg en Aardenburg). De site Fort Lapin (iets ten noorden van de historische kern) heeft een uitzonderlijk karakter dat te maken heeft met handel, terwijl de overige schaarse vindplaatsen niet afwijken van wat men mag verwachten van de doorsnee Romeinse bewoning tijdens het Hoge Keizerrijk in de Zandstreek. Vondsten uit de laat-Romeinse tijd en de vroege middeleeuwen zijn bijzonder schaars in de Brugse historische kern. Van het vroegmiddeleeuwse Brugge vinden we ook in de geschreven bronnen nauwelijks iets terug. Toch werden bij archeologisch onderzoek in het ruimere gebied rond Brugge vanaf de 6de-7de eeuw op verschillende plaatsen nederzettingsresten aangetroffen, vaak langs de Romeinse weg van Oudenburg naar Aardenburg. Vanaf het midden van de 9de eeuw komen de eerste vermeldingen van de naam 'Brugge' voor. Brugge vertoont verwantschap met het Scandinavische *bryggja*, wat steiger of aanlegplaats betekent. Deze plek wordt gesitueerd bij de Burg en het latere marktplein. Verschillende vermeldingen wijzen er op dat er ten laatste in de eerste helft van de 10de eeuw een handelsnederzetting met een haven tot ontwikkeling is gekomen. De oudste munten suggereren dat Brugge al van in het derde kwart van de 9de eeuw een centrumfunctie vervulde voor de streek. Door de overbrenging van de relieken van de Heilige Donaas uit Torhout werd Brugge tenslotte ook het belangrijkste cultuscentrum in de kustregio. De vroege nederzetting

⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Historische stadskern van Brugge* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/140001> (geraadpleegd op 6 augustus 2018); Agentschap Onroerend Erfgoed 2018: *Magdalenakwartier* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122093> (geraadpleegd op 6 augustus 2018); Agentschap Onroerend Erfgoed 2018: *Park* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122029> (geraadpleegd op 6 augustus 2018); Agentschap Onroerend Erfgoed 2018: *Waalsestraat* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122041> (geraadpleegd op 6 augustus 2018); Agentschap Onroerend Erfgoed 2018: *Jozef Suvéestraat* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122021> (geraadpleegd op 6 augustus 2018); AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016: *Stadswoning* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/82118> (geraadpleegd op 6 augustus 2018); AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016: *Stadswoning* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/82119> (geraadpleegd op 6 augustus 2018); AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016: *Samenstel van twee stadswoningen* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/82203> (geraadpleegd op 6 augustus 2018); AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016: *Burgerhuis* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/82201> (geraadpleegd op 6 augustus 2018); AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016: *Stadswoning* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/82200> (geraadpleegd op 6 augustus 2018); AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016: *Twee stadswoningen* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/81965> (geraadpleegd op 6 augustus 2018); AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016: *Stadswoningen* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/81967> (geraadpleegd op 6 augustus 2018).

bevatte twee kerken en verschillende bewoningskernen: de omgeving van het huidige Simon Stevinplein, waar vermoedelijk de eerste markt gelokaliseerd was, en de Oude Burg. De vroegmiddeleeuwse nederzetting beschikte ongetwijfeld ook over een eigen haven, wellicht in de buurt van de huidige Spiegelrei. Het bestuurlijk centrum of castrum is te zoeken op de Burg, waar de Vlaamse graaf resideerde en waar zich ook de grafelijke Sint-Donaaskerk bevond. Het castrum werd achtereenvolgens begrensd door wellicht twee grachtfasen met wal en ophoging en later een vierkante muur met torens. Het zogenaamde groot vierkant is een zone binnen de vroegste nederzetting, begrensd door de natuurlijke Groene Rei en Sint-Annarei, de gegraven Kraanrei en de depressie van de Spiegelrei, waar zich het maritieme handelskwartier kan bevonden hebben. Tegen het begin van de 12de eeuw tekenen de contouren van Brugge, als stad in wording zich duidelijker af. Dit hebben we te danken aan Galbert van Brugge, die de stad beschrijft in 1127. Hij maakt melding van de eerste stadsgrachten en wallen, van stadspoorten, een burchtcomplex met klooster, een marktplein en vijf kerken. De eerste stadsomwalling kwam in 1127-1128 tot stand na de moord op graaf Karel de Goede. Het grootste deel van deze omwalling is nog in het actuele grondplan van Brugge bewaard gebleven. Men had maximaal de bestaande waterlopen in het verdedigingssysteem opgenomen. De omwalling bestond uit een gracht, palissades en rudimentaire stadspoorten. De combinatie van de vorming van het Zwin (1134), de economische aantrekkingskracht van het graafschap Vlaanderen en ontwikkeling van de Europese maritieme handel leiden er toe dat Brugge zich in de 13de en 14de eeuw ontwikkelt tot één van de grootste handelsmetropolen van Europa en tot een belangrijke internationale geldmarkt. Vanaf de 14de eeuw komt daar dan nog de aanwezigheid van het Bourgondische Hof in het Prinsenhof bij, die een sterke stimulans vormt voor kunst en cultuur. Dit alles leidt tot een sterke aangroei van de stadsbevolking en het ontstaan van nieuwe wijken buiten de eerste stadsomwalling. De grote bevolkingstoename leidt tot het bebouwen van braakliggende terreinen, zoals onder andere de gronden rondom het plangebied. Enkele percelen worden bouwrijp gemaakt en opgehoogd. Al op het einde van de 13de eeuw is de aanleg van een tweede, veel ruimere stadsomwalling noodzakelijk geworden. Deze stadsomwalling bestaat aanvankelijk uit een dubbele gracht, een aarden wal met houten palissade en negen stenen poorten. Het archeologisch onderzoek van de laatste 35 jaar heeft in de Brugse historische kern, wat de late middeleeuwen betreft, vooral informatie aan het licht gebracht over een aantal ambachten. Het gaat hierbij om de pottenbakkers aan de Potterierei en Spinolarei, de leerlooiers aan de Garenmarkt en de Eekhoutstraat (iets ten westen van het plangebied) en de textielververs aan de Verversdijk. Het sociaal-religieus landschap van Brugge is indrukwekkend en archeologisch ook al aan bod gekomen. Allerhande liefdadigheidsinstellingen (godshuizen), passantenhuizen, hospitalen, kloosters, ... vonden er een onderkomen. Na de godsdiensttroebelen kwamen er nog enkele ordes bij zoals de jezuïeten, kartuizerinnen, Vanaf de 16de eeuw is de internationale rol van Brugge uitgespeeld. Het bevolkingsaantal daalt sterk. In 1614 wordt, tijdens het Twaalfjarig Bestand, een aanvang genomen met het omvormen van de tweede omwalling tot een gebastioneerde vesting.

- **Siteniveau**

De evolutie van het plangebied is vanaf het eind van de 15de eeuw goed te volgen via cartografische bronnen. Een eerste betreft een geschilderd plan uit het eind van de 15de eeuw/begin 16de eeuw. De huidige straat Park is reeds aanwezig, alsook de andere straten rondom het plangebied. Het terrein is bebouwd aan de zijde van Park, met achter de huizen een open ruimte, vermoedelijk binnentuin.

Dezelfde situatie is te zien op de kaart van van Deventer (1560) en op die van Marcus Gerards (1562/1563; op deze laatste kaart is er ca. ter hoogte van het plangebied wel een onderbreking in de huizenrij langs Park). Aan de overzijde van Park wordt het Minderbroedersklooster weergegeven. Hun domein neemt een zeer groot areaal in binnen de stad. De franciscanen of minderbroeders brachten na hun stichting in de omgeving van de Sint-Gilliskerk vanaf 1246 hun klooster over naar een ruim, langwerpig terrein opgenomen in de bouwrijp gemaakte stadsweide "Braamberg" die toen nog extra muros lag. In de 16de eeuw is het uitgegroeid tot een ommuurd domein met toegang aan het huidige Park en voorts begrensd door het einde van de Pandrei en de huidige Minderbroedersstraat. De plattegrond sluit aan bij de gebruikelijke, met een georiënteerde kerk, een kloostergang, kloostergebouwen en tuinen. Tegenover de ingang van de kerk, die ook toegankelijk was voor de buurtbewoners, ligt de vierkante handelsgalerij 't Pand (ten zuidwesten van het plangebied) die sinds 1483 de plaats inneemt van het kerkhof van de minderbroeders en waarin vanaf 1689 de gevangenis zal worden ondergebracht. Na de opheffing van het minderbroedersklooster in 1796 en de afbraak vanaf omstreeks 1800, kon de stad Brugge - na een eerste fase van privatisering - het hele domein aankopen met de bedoeling er de gevangenis 't Pand uit te breiden, de Heiligen Magdalena- en Catharinakerk op te richten en er een park aan te leggen op de resterende 2,5 hectare. Het park werd gerealiseerd in 1851-1852 en de gevangenis – die tot eind 20ste eeuw in gebruik bleef – werd voltooid in 1854 en 1861-1863.

Figuur 17 Aanduiding van het plangebied op een geschilderd plan van eind 15de-begin 16de eeuw (bron: <http://www.kaartenhuisbrugge.be>).

Figuur 18 Aanduiding van het plangebied op de kaart van Jacob van Deventer uit 1560 (bron: <http://www.kaartenhuisbrugge.be>).

Figuur 19 Aanduiding van het plangebied op de kaart van Marcus Gerards uit 1562-1563 (bron: <http://www.kaartenhuisbrugge.be>).

Op alle geraadpleegde plannen na dat van Marcus Gerards wordt het plangebied steeds op dezelfde manier weergegeven: bebouwd aan straatzijde, met achteraan een open ruimte. De huidige toestand van het bouwblok waartoe het plangebied behoort – begrensd door Park in het zuiden, Jozef Suvéestraat in het westen, Waalsestraat in het noorden en Freren Fonteinstraat in het oosten – wordt op alle historische kaarten op dezelfde manier weergegeven en gaat dus minstens terug tot eind 15de eeuw. Het bouwblok had sinds dan steeds een residentiële functie, er waren bijvoorbeeld geen openbare of religieuze gebouwen of instellingen gevestigd. Of er ambachten werden beoefend binnen de grenzen van het bouwblok is op basis van het kaartmateriaal niet op te maken. De configuratie van het bouwblok bestond dus uit huizenrijen langs de 4 omringende straten met open ruimte (achtererven, binnenkoertjes, tuinen) achter deze huizen. Op de historische kaarten uit de 17de, 18de en 19de eeuw is de evolutie van het kloosterdomein tot park en van het Pand tot gevangenis goed te volgen.

De dichtstbijzijnde straten bij het plangebied kennen dus al een lange geschiedenis, die wordt vertaald in de vele oude huizen in de omgeving. Alle aan het plangebied grenzende huizen zijn opgenomen in de Inventaris Bouwkundig Erfgoed, enkel de gebouwen op het plangebied niet.

- **Park:** naam afgeleid van het aanpalende Koningin Astridpark; op Poppkaart (1865) deel van de toenmalige "Gevangstraat" en tot 1936 zogenaamd "Parkplaats". Rechte, vrij brede straat met gekasseid wegdek, gelegen aan noordzijde van het Koningin Astridpark. Gevarieerde bebouwing van enerzijds breedhuizen van drie à vier traveeën en twee à drie bouwlagen onder zadel- of schilddaken, met bepleisterde lijstgevels uit de 19de eeuw (nummers 1, 3, 5 en 7). Anderzijds enkele panden met puntgevels, vermoedelijk uit de 17de eeuw.

Park 2: diephuis van drie traveeën en twee bouwlagen onder zadeldak (Vlaamse pannen), vermoedelijk uit de 17de eeuw.

Park 4: breed dubbelhuis van vier traveeën en twee bouwlagen onder zadeldak (Vlaamse pannen), uit tweede helft 17de – eerste helft 18de eeuw.

- **Waalsestraat:** naam herinnert aan het verblijf van de Franse handelskolonie tijdens de middeleeuwen te Brugge. Van oudsher uitsluitend bewoning.

Waalsestraat 20: samenstel van vijf (drie + twee) traveeën en twee ongelijke bouwlagen onder schilddak (Vlaamse pannen). Samenvoeging van een diephuis van drie traveeën gebouwd in 1833 en een oorspronkelijk breedhuis met dakvenster, in 1858 verbouwd tot tuitgevel en samen onder één dak gebracht met het vroegere diephuis. Voormalige tuitgevel later herbouwd tot trapgevel. Verhoogde begane grond met grote kelderopening.

Waalsestraat 18: breedhuis van drie traveeën + één travee van nr. 16 en twee bouwlagen onder zadeldak (Vlaamse pannen), uit de 16de eeuw.

Waalsestraat 16: breedhuis van twee bouwlagen onder zadeldak (Vlaamse pannen), uit 16de-17de eeuw.

- **Jozef Suvéestraat:** loodrechte, gekasseide straat, sinds het eerste kwart van de 19de eeuw genoemd naar de Brugse schilder J. Suvée (1743-1807). Op de kaart van Marcus Gerards (1562) zogenaamd "Frerenstraat" naar het voormalige Minderbroederklooster, van 1246 tot 1796 gelegen ter hoogte van Koningin Astridpark en 't Pandreitje.

Jozef Suvéestraat 17-19: twee diephuizen van drie of twee (nr. 19) traveeën en twee bouwlagen onder zadeldak (Vlaamse pannen) uit de 17de eeuw.

Jozef Suvéestraat 21-23: diephuizen van twee traveeën en twee bouwlagen onder zadeldak (Vlaamse pannen), uit de 17de eeuw.

Figuur 20 Aanduiding van het plangebied op de kaart van Guicciardini uit 1581 (bron: <http://www.kaartenhuisbrugge.be>).

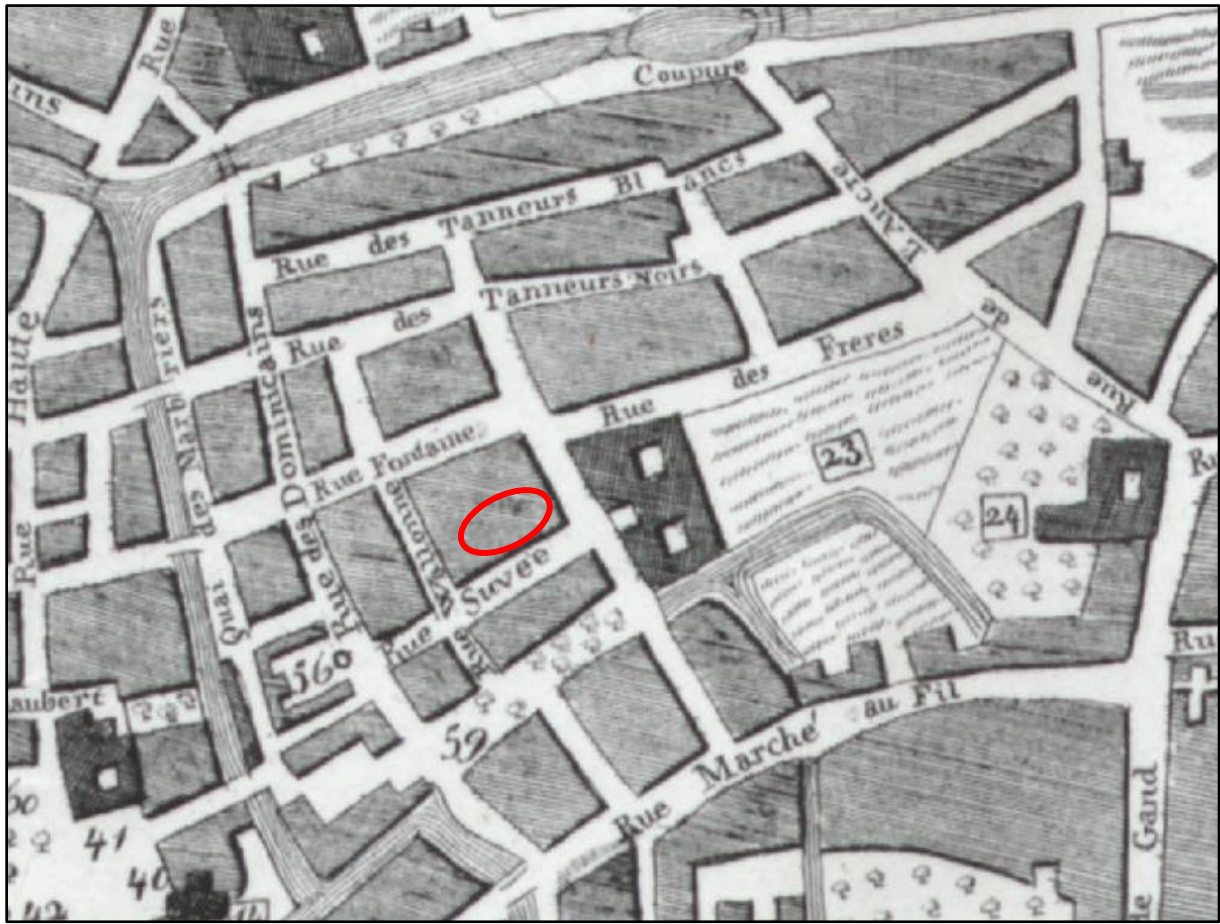
Figuur 21 Aanduiding van het plangebied op de kaart van Sanderus uit 1641 (bron: <http://www.kaartenhuisbrugge.be>).

Figuur 22 Aanduiding van het plangebied op de kaart van F. De Wit uit 1709 (bron: <http://www.kaartenhuisbrugge.be>).

Figuur 23 Aanduiding van het plangebied op de Ferrariskaart uit 1777 (bron: geopunt.be).

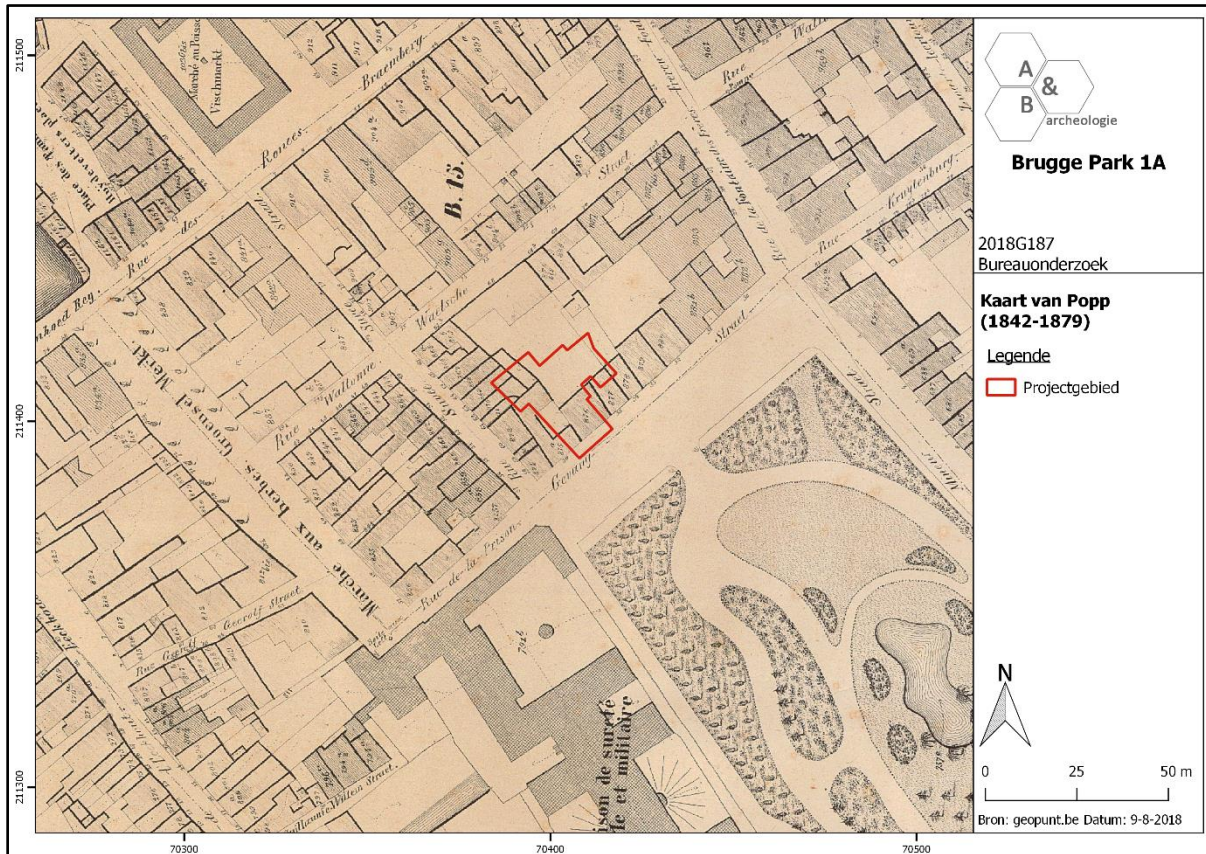

Figuur 24 Aanduiding van het plangebied op de kaart van Charles Senefelder uit 1820 (bron: <http://www.kaartenhuisbrugge.be>).

Figuur 25 Aanduiding van het plangebied op de kaart van W. Crowe uit 1850 (bron: <http://www.kaartenhuisbrugge.be>).

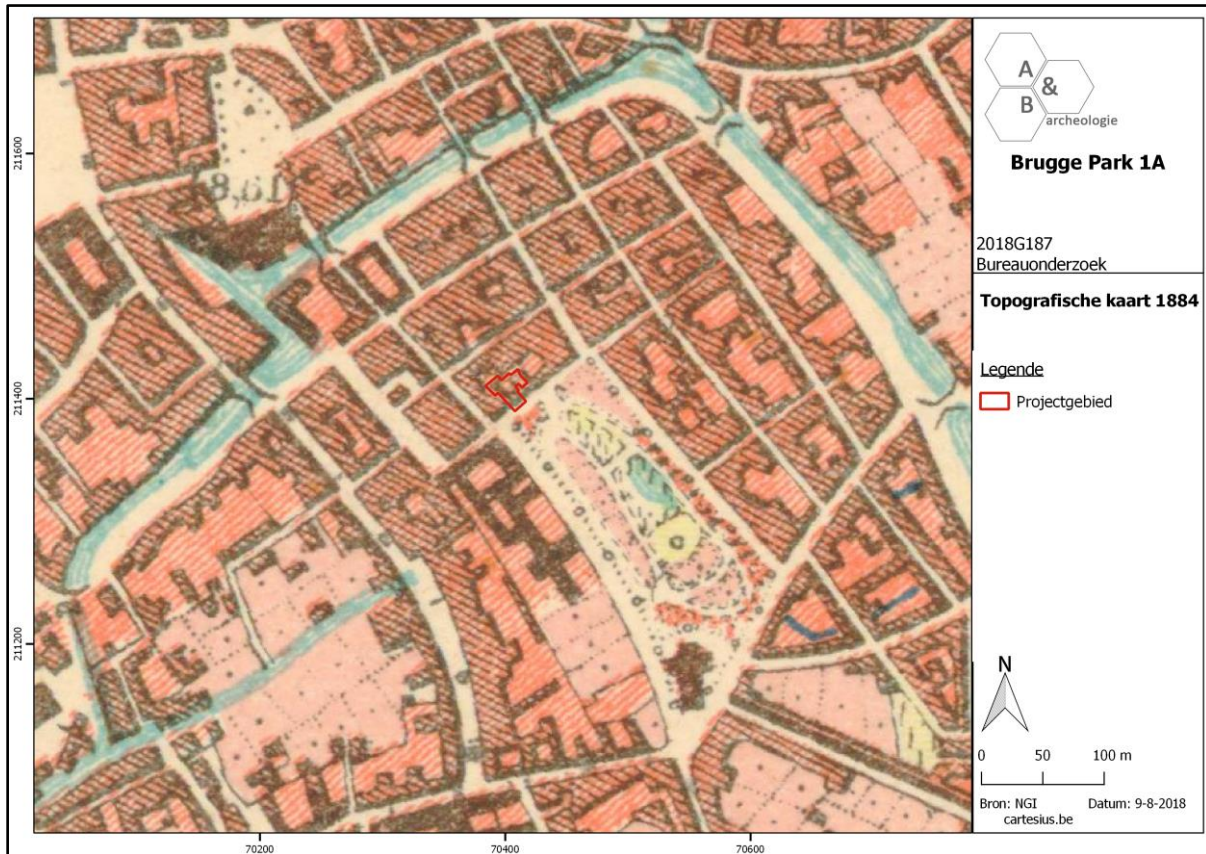
Op de Poppkaart van 1854 kan een duidelijk beeld gevormd worden van het toenmalige bouwblok tot op perceelsniveau. De projectie op figuur 26 moet evenwel iets opschuiven naar het noordoosten. Op het plangebied is een gebouw aanwezig aan de zijde van Park, de ruimte erachter is onbebouwd. Mogelijk behoort een bijgebouw van de woningen aan de Jozef Suvéestraat ook tot het plangebied. Ook op de topografische kaarten van 1884, 1932 en 1950-1970 is deze open ruimte achteraan nog aangeduid. Op een plan van 1895 met als doel de watervoorziening en -kwaliteit in kaart te brengen, wordt ter hoogte van het plangebied een bronwaterput in slechte staat aangeduid. Het is door de niet zo scherpe kwaliteit van de luchtfoto van 1971 niet duidelijk of het plangebied dan reeds zijn huidige uitzicht heeft. Op de luchtfoto van 1979-1990 is dat wel het geval, het terrein is dan volledig bebouwd.

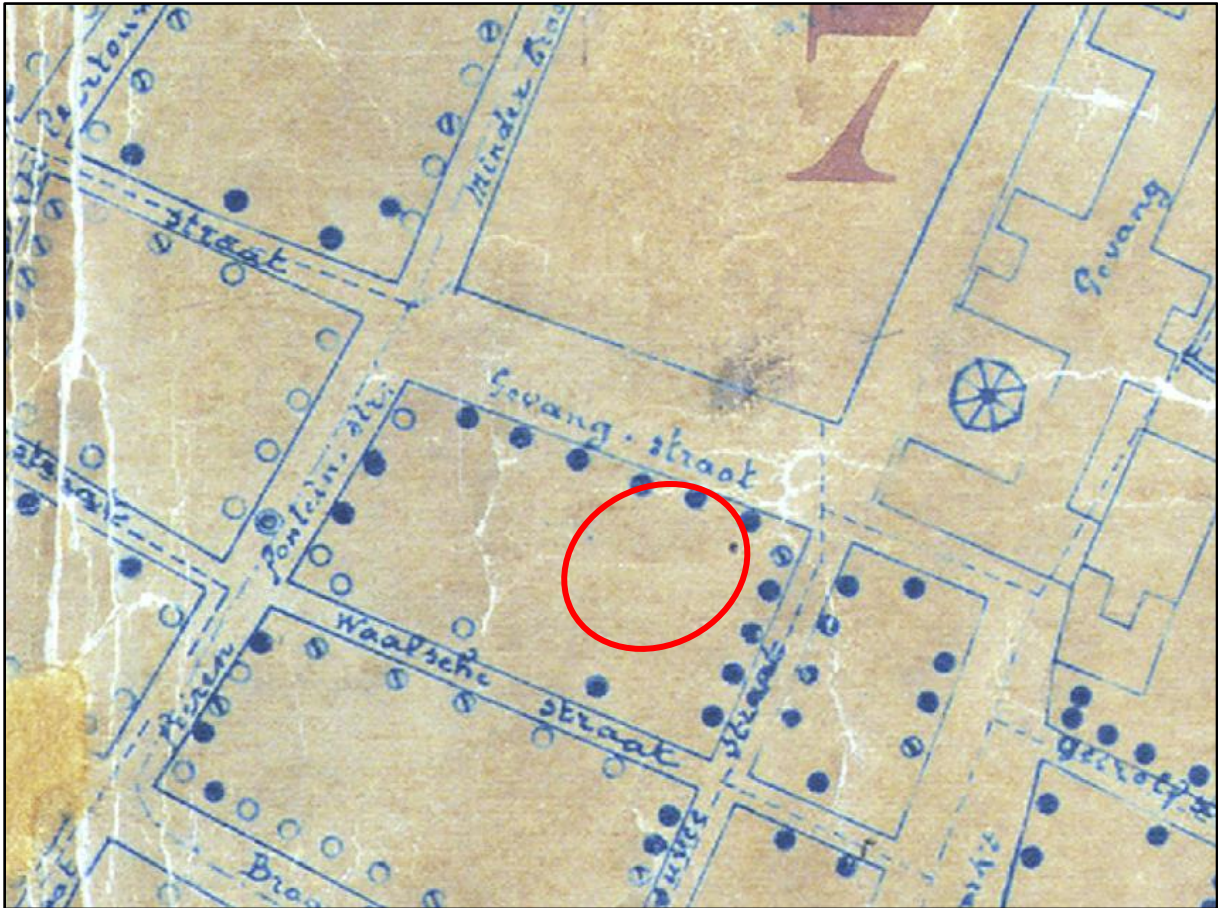
Figuur 26 Aanduiding van het plangebied op de Poppkaart uit 1854 (bron: geopunt.be).

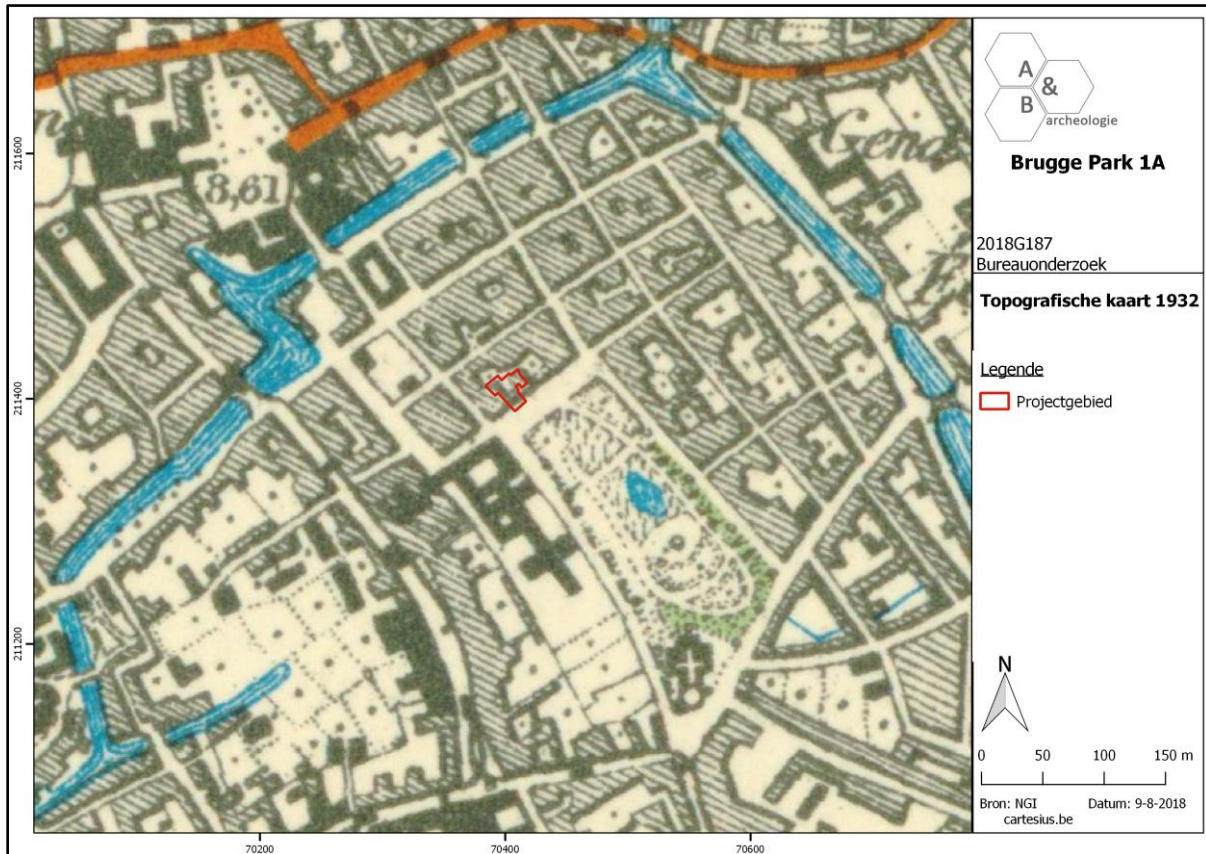
Figuur 27 Aanduiding van het plangebied op de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).

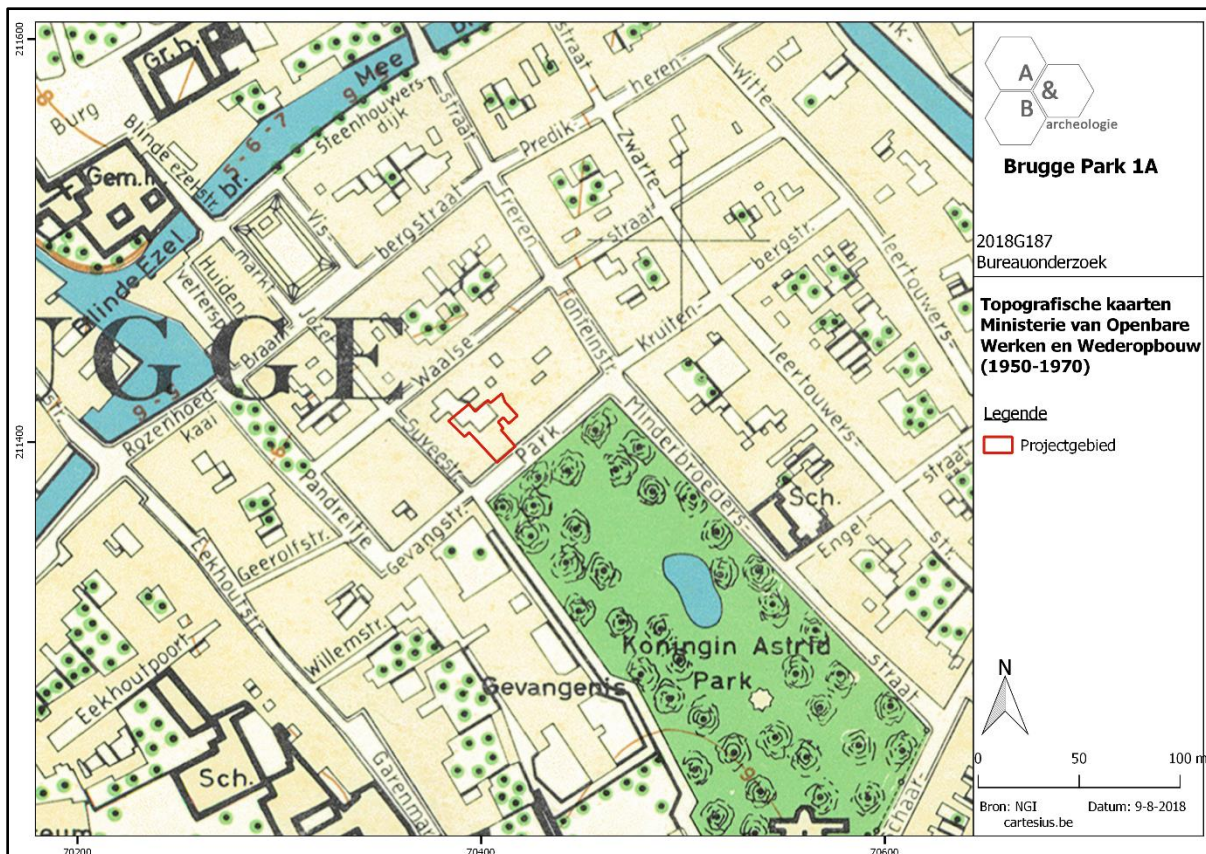
Figuur 28 Aanduiding van het plangebied op de topografische kaart van 1884 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 29 Aanduiding van het plangebied op de kaart van de bronwaterputten uit 1895. De volledig blauw gekleurde bolletjes duiden op de slechte staat van de bronwaterput (bron: <http://www.kaartenhuisbrugge.be>).

Figuur 30 Aanduiding van het plangebied op de topografische kaart van 1932 (bron: cartesius.be en NGI).

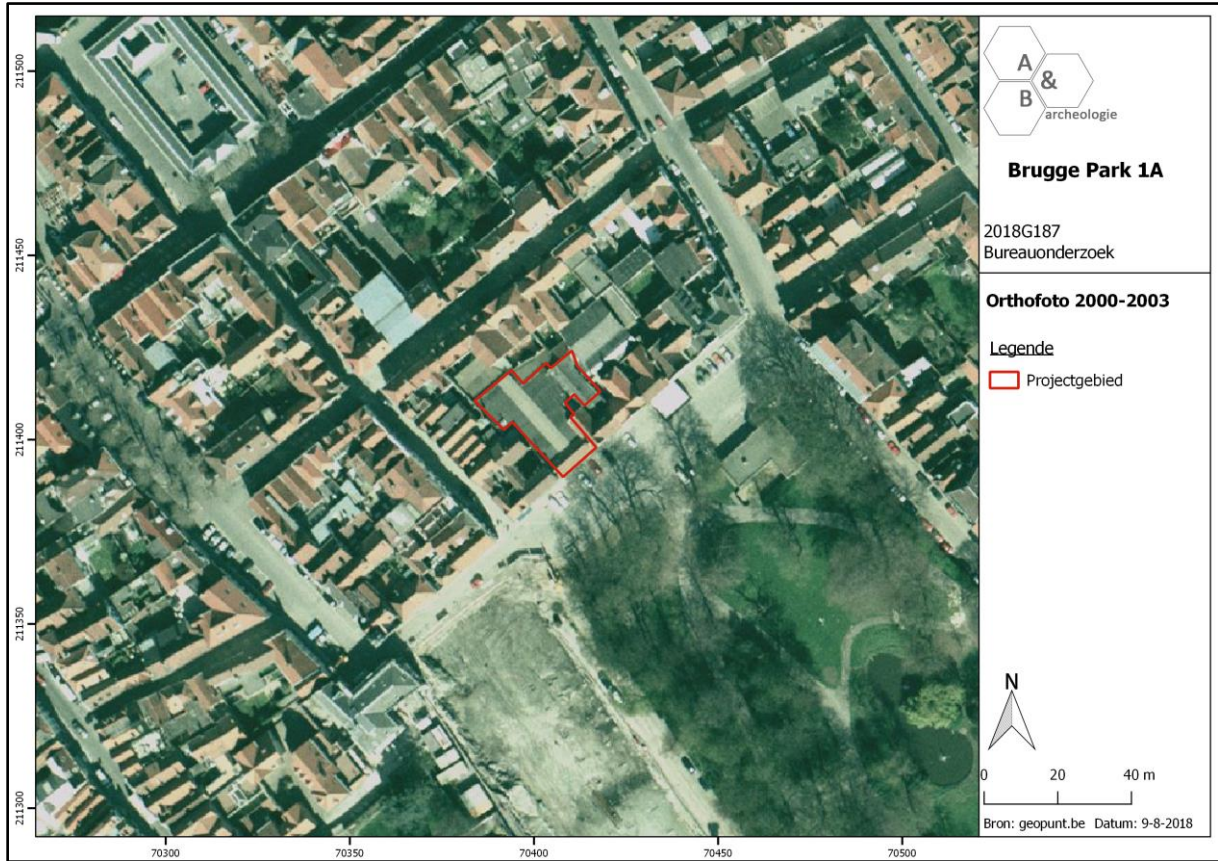
Figuur 31 Aanduiding van het plangebied op de topografische kaart van 1950-1970 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 32 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

Figuur 33 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).

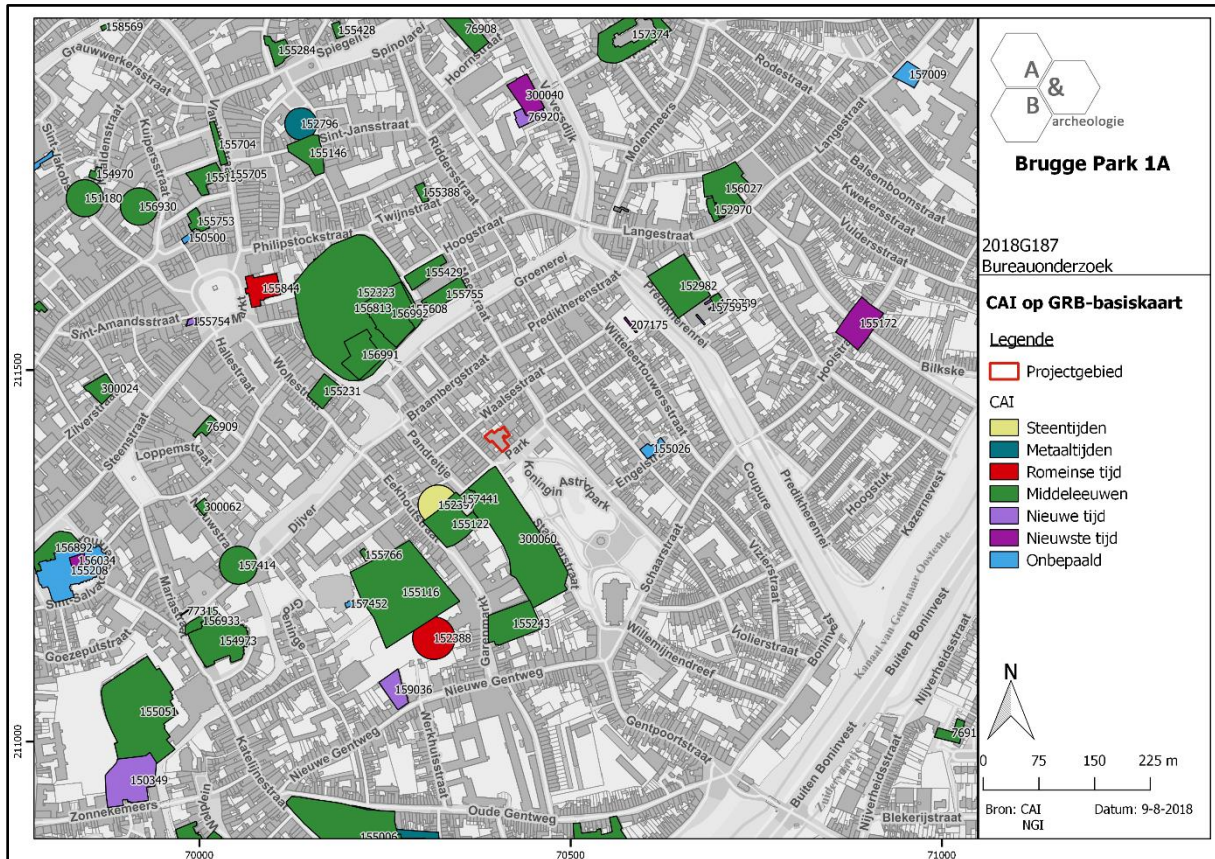
Figuur 34 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).

2.5. Archeologische situering

In de Brugse binnenstad gebeurde al veel archeologisch onderzoek. De bespreking hieronder blijft beperkt tot de gekende onderzoeken uitgevoerd in de onmiddellijke nabijheid van het plangebied, deze sites bevinden zich allen ten zuidwesten van het terrein. Binnen het bouwblok waarvan het plangebied deel uitmaakt, gebeurde volgens de CAI nog geen archeologisch onderzoek.

- CAI Locatie 300060: in het gebied tussen de Stalijzerstraat en de Garenmarkt-Eekhoutstraat werden in 1990 aan weerszijden van de Garenmarkt-Eekhoutstraat laat- en post-middeleeuwse leerlooierijen opgegraven (zie CAI Locatie 155122). In 2000 werden op de gronden van de vroegere gevangenis 't Pandreitje 250 menselijke skeletten uit de 14de eeuw aangetroffen, afkomstig van het klooster van de minderbroeders in het Astridpark. In 2004 werd de parkeergarage op de gronden van het Pandreitje uitgebreid en archeologisch onderzocht. Daarbij werden o.a. volgende structuren en vondsten aangetroffen:
 - ➔ Late middeleeuwen: afwaterings- of perceelsgracht, aan de zuidkant begrensd door een palenrij op regelmatige afstand van elkaar geplaatst. In de vulling van de gracht: enkele stukken hoogversierd waar, luxe vaatwerk dat geprocudeerd werd langs de Potterierei in Brugge, en dierlijk botmateriaal.
 - ➔ Late middeleeuwen: tonwaterput. Ingegraven ton, behoorlijk gevormd, waarin zich planken bevonden waarschijnlijk afkomstig van een andere ton die erboven stond. In de vulling werden hoornpitten aangetroffen, die horen bij het afval van leerlooierijen. Ze wijzen erop dat deze activiteit in de nabijheid werd uitgeoefend.
 - ➔ 16de eeuw: vondstenconcentratie gevonden in een natuurlijke depressie. Gewoon tafelen keukengerei: enkele fragmenten van een 2-orig kannetje in majolica, waarschijnlijk afkomstig uit Antwerpen; fragmenten van geïmporteerde borden uit het Nederrijngebied; heel wat "eigenaardige stukken" (worden nog bestudeerd).
 - ➔ 16de eeuw: losse vondsten gevonden in een natuurlijke depressie: lederen schoenresten, botmateriaal.
- CAI Locatie 155122: bij een systematische controle van de graafwerken in 1990 op een werf nabij de overwelfde Eekhoutrei, op de hoek van de Eekhoutstraat en de Willemstraat, werden laatmiddeleeuwse sporen van een leerlooierij aangetroffen: ronde houten kuipen, los gereedschap, staafijzer (of schraapijzer), afval van het looien (dierlijke resten: hoornpitten, haar uit de staart), ingrediënten van de baden waarin de huiden werden ondergedompeld: ongebluste kalk, gemalen eikeschors, stoffen fragmenten gelooide leer. Andere vondsten bij dit onderzoek:
 - ➔ Een gracht met een vulling uit de eerste helft of het midden van de 13de eeuw (mogelijk een afwateringsgracht) aangetroffen: aardewerk (import uit Rijnland, Maasland en ZW-Frankrijk, lokaal aardewerk en hoogversierd aardewerk).
 - ➔ Laatmiddeleeuwse afvalputten. Ook werden patacons gevonden in één van de meer recente beer- of afvalputten (18de eeuw). Een andere recentere beer- of afvalput bevatte opvallend veel resten van schaal- en schelpdieren.
 - ➔ Laatmiddeleeuwse waterput.
 - ➔ Middeleeuwse losse, organische vondsten die als consumptieafval kunnen gecatalogeerd worden: veel schaap en mariene schelpdieren, weinig varken.

- CAI Locatie 157441: op de terreinen van de voormalige gevangenis van het Pandreitje werden voor de bouw van een ondergrondse parking in 2006 een 250-tal grafsteden van het voormalige kerkhof van het klooster aangetroffen. Het waren overwegend eenvoudige rechthoekige kuilen met vrij goed bewaarde skeletresten, in de meeste gevallen werden sporen van houten kisten waargenomen. Er werd één gebroken grafzerk buiten context gevonden.

Figuur 35 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van het bureauonderzoek kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- Het plangebied is gelegen in de stadskern van Brugge en werd vermoedelijk in de 13de eeuw bij de stad opgenomen. Het bouwblok waarin het plangebied zich momenteel bevindt, had minstens sinds eind 15de eeuw een residentiële functie en had op dat moment ook reeds zijn huidige uitzicht. Aan de straatzijde bevonden er zich gebouwen, met erachter een open ruimte die dienst deed als achtererf, tuin en/of binnenkoer. Midden 13de eeuw vestigden de minderbroeders zich aan de overzijde van Park, en richtten ze een klooster met kerk, pandgang, begraafplaats en groot domein in. In de loop van de 19de eeuw werd dit domein ingericht als parkgebied. De omringende gebouwen die grenzen aan het plangebied gaan bijna allemaal terug tot de 16de-17de eeuw, enkel de gebouwen op het plangebied zijn recenter van aard. Vermoedelijk dateren ze van in de loop van de 20ste eeuw. In ieder geval was een deel van het plangebied tot na 1950 een onbebouwde open ruimte, pas later raakte het terrein volledig bebouwd. Op heden zijn er geen kelders gekend onder de huidige gebouwen.

- Binnen het bouwblok waar het plangebied zich bevindt, vond nog geen archeologisch onderzoek plaats. Wel werden enkele onderzoeken uitgevoerd ten zuidwesten van het plangebied, waarbij sporen en vondsten vanaf de late middeleeuwen werden aangetroffen: o.a. leerlooierijen langsheen het Pandreitje, en een deel van de begraafplaats van het minderbroederklooster kwamen aan het licht.

- Op basis van bovenstaande gegevens kan aan het plangebied een hoge archeologische verwachting toegekend worden. De bebouwing op deze locatie gaat minstens terug tot eind 15de eeuw. De bestaande bebouwing is eerder recent van aard en niet onderkelderd, wat kan betekenen dat er direct onder het huidige vloerniveau archeologische sporen en vondsten aanwezig kunnen zijn die kunnen teruggaan tot de late middeleeuwen. Aan straatzijde kunnen diverse archeologische niveaus verwacht worden die te maken hebben met de opeenvolgende bewoning op deze locatie (bvb. meerdere vloerniveaus, haardplaatsen, funderingen, oude kelders,...). Meer naar achter, op de voormalige binnenruimte van het bouwblok, kunnen sporen aanwezig zijn die te maken hebben met de voormalige functie als achtererf: waterputten, beerputten, afvalkuilen, resten van bijgebouwen, tuinlagen, perceelsgreppels, sporen van ambachtelijke activiteit, enz.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

Het bestaande gebouw wordt omgevormd tot een buurtwinkel. Als onderdeel van de werken zal over het volledige gebouwenbestand de bestaande vloer worden uitgebroken om een nieuwe betonvloer plus isolatie en chape te plaatsen. De bestaande vloer wordt uitgebroken tot op een nieuw niveau van -80cm. Eronder wordt plaatselijk nieuwe riolering uitgevoerd die nog wat dieper gaat dan -80cm, alsook een infiltratieput van 3,55m diameter, een septische put en een vetvanger. De geplande werken houden dus aanzienlijke bodemingrepen in, over het totale plangebied.

Het plangebied kent een hoge archeologische verwachting voor wat betreft stedelijke sites vanaf de 13de eeuw tot heden. Er kan een complexe stratigrafie verwacht worden op het terrein. Aangezien de bovenste archeologische restanten zich in dergelijke stadscontexten soms heel ondiep onder het huidige looppniveau, onder de huidige vloer, bevinden, is de kans zeer groot dat er archeologisch erfgoed vernield zal worden bij de werken. Omdat op basis van enkel het bureauonderzoek de aan- of afwezigheid van een archeologische site, en de aard en bewaringstoestand ervan, echter niet precies kan aangetoond worden, is een verder vooronderzoek noodzakelijk. Dit verder vooronderzoek zal ongetwijfeld relevante kennisvermeerdering genereren voor zowel de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van de stad Brugge, als voor de ontwikkeling van de site zelf en het bouwblok waartoe het sinds lang behoort, en waar tot op heden nog geen archeologisch onderzoek plaatsvond. Dit verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, aangezien de site momenteel nog in gebruik is.

Bij de afweging voor een verder vooronderzoek worden alle gegevens van de bureaustudie geëvalueerd om zodoende een uitspraak te kunnen doen. In eerste instantie wordt gekeken naar de methodes met geen of het minste impact in de bodem. Deze onderzoeken vallen onder de noemer 'verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem' (landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering/metaaldetectie). Indien uit deze onderzoeken de afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd kan worden, dient men verder over te gaan tot een 'vooronderzoek met ingreep in de bodem' (verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten). In het geval een archeologische site aanwezig is, dient men eerst te proberen deze *in situ* te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk.

Gezien de ligging in een stadscontext, waarbij een complexe stratigrafie verwacht wordt, met het voorkomen van puinpakketten, funderingen, vloeren,... in de bodem, is het uitvoeren van een verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefputten en -sleuven, de enige relevante onderzoeksmethode om deze site te onderzoeken. Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden voorgesteld in het programma van maatregelen.

3.3. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Het plangebied is gelegen in de stadskern van Brugge en werd vermoedelijk in de 13de eeuw bij de stad opgenomen. Het bouwblok waarin het plangebied zich momenteel bevindt, had minstens sinds eind 15de eeuw een residentiële functie en had op dat moment ook reeds zijn huidige uitzicht. Aan de straatzijde bevonden er zich gebouwen, met erachter een open ruimte die dienst deed als achtererf, tuin en/of binnenkoer. Midden 13de eeuw vestigden de minderbroeders zich aan de overzijde van

Park, en richtten ze een klooster met kerk, pandgang, begraafplaats en groot domein in. In de loop van de 19de eeuw werd dit domein ingericht als parkgebied. De omringende gebouwen die grenzen aan het plangebied gaan bijna allemaal terug tot de 16de-17de eeuw, enkel de gebouwen op het plangebied zijn recenter van aard. Vermoedelijk dateren ze van in de loop van de 20ste eeuw. In ieder geval was een deel van het plangebied tot na 1950 een onbebouwde open ruimte, pas later raakte het terrein volledig bebouwd. Op heden zijn er geen kelders gekend onder de huidige gebouwen. Binnen het bouwblok waar het plangebied zich bevindt, vond nog geen archeologisch onderzoek plaats. Wel werden enkele onderzoeken uitgevoerd ten zuidwesten van het plangebied, waarbij sporen en vondsten vanaf de late middeleeuwen werden aangetroffen: o.a. leerlooierijen langsheen het Pandreitje, en een deel van de begraafplaats van het minderbroederklooster kwamen aan het licht.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Neen.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Neen.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

Het bestaande gebouw wordt omgevormd tot een buurtwinkel. Als onderdeel van de werken zal over het volledige gebouwenbestand de bestaande vloer worden uitgedaagd om een nieuwe betonvloer plus isolatie en chape te plaatsen. De bestaande vloer wordt uitgedaagd tot op een nieuw niveau van -80cm. Eronder wordt plaatselijk nieuwe riolering uitgevoerd die nog wat dieper gaat dan -80cm, alsook een infiltratieput van 3,55m diameter, een septische put en een vetvanger. De geplande werken houden dus aanzienlijke bodemingrepen in, over het totale plangebied.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek. De kans is echter zeer reëel dat er een site met complexe stratigrafie aanwezig is.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Er dient een proefputten en -sleuvenonderzoek uitgevoerd te worden. Hierbij worden op weloverwogen plaatsen binnen het plangebied sleuven en putten uitgegraven tot op het eerste archeologische niveau, waarbij lokaal verdiept wordt tot op moederbodem om het totale aantal archeologische niveaus te proberen vaststellen. Dit onderzoek heeft als doel om het archeologisch potentieel van het terrein in kaart te brengen. Zijn er archeologische sporen aanwezig? Behoren deze tot één of meerdere periodes? Hoeveel archeologische niveaus zijn te herkennen? Daarnaast is het ook belangrijk om de verstoringsgraad in kaart te brengen. Zijn de sporen goed bewaard? Kunnen er verstoringszones afgebakend worden? Afsluitend is het belangrijk om alle gegevens samen te beschouwen om zodoende een uitspraak te kunnen doen over het potentieel van het terrein. Hierbij

wordt afgewogen of verder onderzoek nodig is in de vorm van een opgraving, over een deel of volledig het terrein, of kan er overgegaan worden tot een vrijgave bij afwezigheid van archeologische sporen, of is er eventueel een behoud in situ mogelijk. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

4. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Brugge Park 1A (provincie West-Vlaanderen), gelegen binnen de afgebakende archeologische zone van de historische stadskern van Brugge, waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 300m² of meer bedraagt en de bodemingrepen groter zijn dan 100m², dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied is ca. 552m² groot en kent een onregelmatige vorm. Het terrein is volledig bebouwd en betreft een grote garage van 1 bouwlaag hoog, met daarop een plat dak. Aan de straatzijde is een toegang voorzien door middel van 3 poorten met daarboven een zolderverdieping met hellend dak. In het oosten bevindt zich een bouwvolume met daarboven eveneens een zolderverdieping met hellend dak. Er zijn geen zichtbare kelders aanwezig in de gebouwen.

Het plangebied is gelegen in de stadskern van Brugge en werd vermoedelijk in de 13de eeuw bij de stad opgenomen. Het bouwblok waarin het plangebied zich momenteel bevindt, had minstens sinds eind 15de eeuw een residentiële functie en had op dat moment ook reeds zijn huidige uitzicht. Aan de straatzijde bevonden er zich gebouwen, met erachter een open ruimte die dienst deed als achtererf, tuin en/of binnenkoer. Midden 13de eeuw vestigden de minderbroeders zich aan de overzijde van Park, en richtten ze een klooster met kerk, pandgang, begraafplaats en groot domein in. In de loop van de 19de eeuw werd dit domein ingericht als parkgebied. De omringende gebouwen die grenzen aan het plangebied gaan bijna allemaal terug tot de 16de-17de eeuw, enkel de gebouwen op het plangebied zijn recenter van aard. Vermoedelijk dateren ze van in de loop van de 20ste eeuw. In ieder geval was een deel van het plangebied tot na 1950 een onbebouwde open ruimte, pas later raakte het terrein volledig bebouwd. Op heden zijn er geen kelders gekend onder de huidige gebouwen. Binnen het bouwblok waar het plangebied zich bevindt, vond nog geen archeologisch onderzoek plaats. Wel werden enkele onderzoeken uitgevoerd ten zuidwesten van het plangebied, waarbij sporen en vondsten vanaf de late middeleeuwen werden aangetroffen: o.a. leerlooierijen langsheen het Pandreitje, en een deel van de begraafplaats van het minderbroederklooster kwamen aan het licht. Op basis van bovenstaande gegevens kan aan het plangebied een hoge archeologische verwachting toegekend worden. De bebouwing op deze locatie gaat minstens terug tot eind 15de eeuw. De bestaande bebouwing is eerder recent van aard en niet onderkelderde, wat kan betekenen dat er direct onder het huidige vloerniveau archeologische sporen en vondsten aanwezig kunnen zijn die kunnen teruggaan tot de late middeleeuwen. Aan straatzijde kunnen diverse archeologische niveaus verwacht worden die te maken hebben met de opeenvolgende bewoning op deze locatie (bvb. meerdere vloerniveaus, haardplaatsen, funderingen, oude kelders,...). Meer naar achter, op de voormalige binnenruimte van het bouwblok, kunnen sporen aanwezig zijn die te maken hebben met de voormalige functie als achtererf: waterputten, beerputten, afvalkuilen, resten van bijgebouwen, tuinlagen, perceelsgreppels, sporen van ambachtelijke activiteit, enz.

Het bestaande gebouw wordt omgevormd tot een buurtwinkel. Als onderdeel van de werken zal over het volledige gebouwenbestand de bestaande vloer worden uitgebroken om een nieuwe betonvloer plus isolatie en chape te plaatsen. De bestaande vloer wordt uitgebroken tot op een nieuw niveau

van -80cm. Eronder wordt plaatselijk nieuwe riolering uitgevoerd die nog wat dieper gaat dan -80cm, alsook een infiltratieput van 3,55m diameter, een septische put en een vetvanger. De geplande werken houden dus aanzienlijke bodemingrepen in, over het totale plangebied.

Het plangebied kent een hoge archeologische verwachting voor wat betreft stedelijke sites vanaf de 13de eeuw tot heden. Er kan een complexe stratigrafie verwacht worden op het terrein. Aangezien de bovenste archeologische restanten zich in dergelijke stadscontexten soms heel ondiep onder het huidige loopniveau, onder de huidige vloer, bevinden, is de kans zeer groot dat er archeologisch erfgoed vernield zal worden bij de werken. Omdat op basis van enkel het bureauonderzoek de aan- of afwezigheid van een archeologische site, en de aard en bewaringstoestand ervan, echter niet precies kan aangetoond worden, is een verder vooronderzoek noodzakelijk. Dit verder vooronderzoek zal ongetwijfeld relevante kennisvermeerdering genereren voor zowel de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van de stad Brugge, als voor de ontwikkeling van de site zelf en het bouwblok waartoe het sinds lang behoort, en waar tot op heden nog geen archeologisch onderzoek plaatsvond. Dit verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, aangezien de site momenteel nog in gebruik is.

Gezien de ligging in een stadscontext, waarbij een complexe stratigrafie verwacht wordt, met het voorkomen van puinpakketten, funderingen, vloeren,... in de bodem, is het uitvoeren van een verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefputten en -sleuven, de enige relevante onderzoeksmethode om deze site te onderzoeken. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden voorgesteld in het programma van maatregelen

5. Bibliografie

- <https://inventaris.onroenderfgoed.be>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <http://www.geopunt.be/kaart>
- <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>
- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <https://www.google.com/maps>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- <http://www.kaartenhuisbrugge.be>

6. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de meest recente luchtfoto (bron: geopunt.be).....	7
Figuur 2 3D-weergave van het plangebied (rode lijn) (bron: https://www.google.com/maps).....	8
Figuur 3 Grondplan bestaande toestand (bron: initiatiefnemer).	9
Figuur 4 Uitsnede uit het funderings- en rioleringsplan (bron: initiatiefnemer).	10
Figuur 5 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	11
Figuur 6 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	12
Figuur 7 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).....	12
Figuur 8 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be)... ..	13
Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).....	14
Figuur 10 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, meer in detail (bron: geopunt.be).	15
Figuur 11 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).	15
Figuur 12 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).	16
Figuur 13 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).....	17
Figuur 14 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).....	18
Figuur 15 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).....	18
Figuur 16 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	19
Figuur 17 Aanduiding van het plangebied op een geschilderd plan van eind 15 ^{de} -begin 16 ^{de} eeuw (bron: http://www.kaartenhuisbrugge.be).....	22
Figuur 18 Aanduiding van het plangebied op de kaart van Jacob van Deventer uit 1560 (bron: http://www.kaartenhuisbrugge.be).....	23
Figuur 19 Aanduiding van het plangebied op de kaart van Marcus Gerards uit 1562-1563 (bron: http://www.kaartenhuisbrugge.be).....	24
Figuur 20 Aanduiding van het plangebied op de kaart van Guicciardini uit 1581 (bron: http://www.kaartenhuisbrugge.be).....	26
Figuur 21 Aanduiding van het plangebied op de kaart van Sanderus uit 1641 (bron: http://www.kaartenhuisbrugge.be).....	27
Figuur 22 Aanduiding van het plangebied op de kaart van F. De Wit uit 1709 (bron: http://www.kaartenhuisbrugge.be).....	28
Figuur 23 Aanduiding van het plangebied op de Ferrariskaart uit 1777 (bron: geopunt.be).	29
Figuur 24 Aanduiding van het plangebied op de kaart van Charles Senefelder uit 1820 (bron: http://www.kaartenhuisbrugge.be).....	30
Figuur 25 Aanduiding van het plangebied op de kaart van W. Crowe uit 1850 (bron: http://www.kaartenhuisbrugge.be).....	31
Figuur 26 Aanduiding van het plangebied op de Poppkaart uit 1854 (bron: geopunt.be).	32
Figuur 27 Aanduiding van het plangebied op de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).	32
Figuur 28 Aanduiding van het plangebied op de topografische kaart van 1884 (bron: cartesius.be en NGI).....	33
Figuur 29 Aanduiding van het plangebied op de kaart van de bronwaterputten uit 1895. De volledig blauw gekleurde bolletjes duiden op de slechte staat van de bronwaterput (bron: http://www.kaartenhuisbrugge.be).....	34

Figuur 30 Aanduiding van het plangebied op de topografische kaart van 1932 (bron: cartesius.be en NGI)..... 35

Figuur 31 Aanduiding van het plangebied op de topografische kaart van 1950-1970 (bron: cartesius.be en NGI). 35

Figuur 32 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be)..... 36

Figuur 33 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be). 36

Figuur 34 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be). 37

Figuur 35 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI). 39

Bijlage: Plan bestaande toestand, ontwerpplannen (bron: initiatiefnemer).

DUGARDYN architectenbureau

Spinolarei 10 8000 Brugge Tel. 050 33 29 06 Fax. 050 33 56 03 info@architectdugardyn.be www.architectdugardyn.be

FUNCTIEWIJZIGING EN VERBOUWEN LOODS TOT HANDEL

OPDRACHTGEVER: BVBA DE MUELENAERE PANDREITJE, 8 8000, BRUGGE BOUWPLAATS: PARK 1A 8000, BRUGGE BRUGGE 2 AFD. SECTIE B NR. 876K WEST-VLAANDEREN

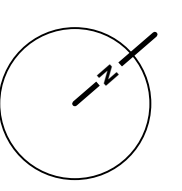
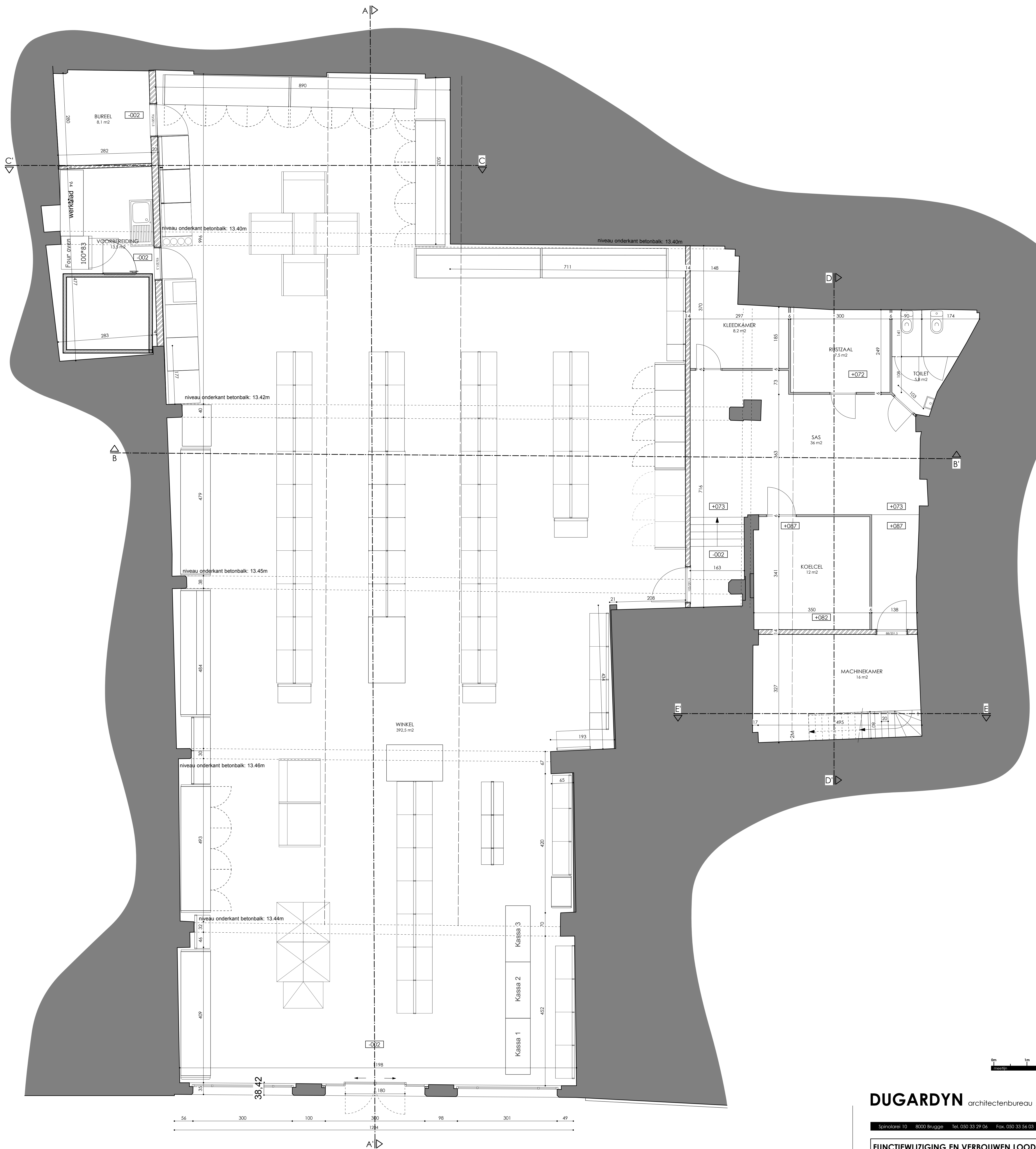
BA_1206_L_N_0_INPLANTINGSPLAN 14-05-2018 1/100

DATUM	INDEX	TEK	WIJZIGING

PARKEERZONE

PARKEERZONE

PARK
STADWEG - KASSEIEN

DUGARDYN architectenbureau

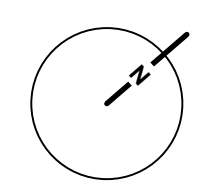
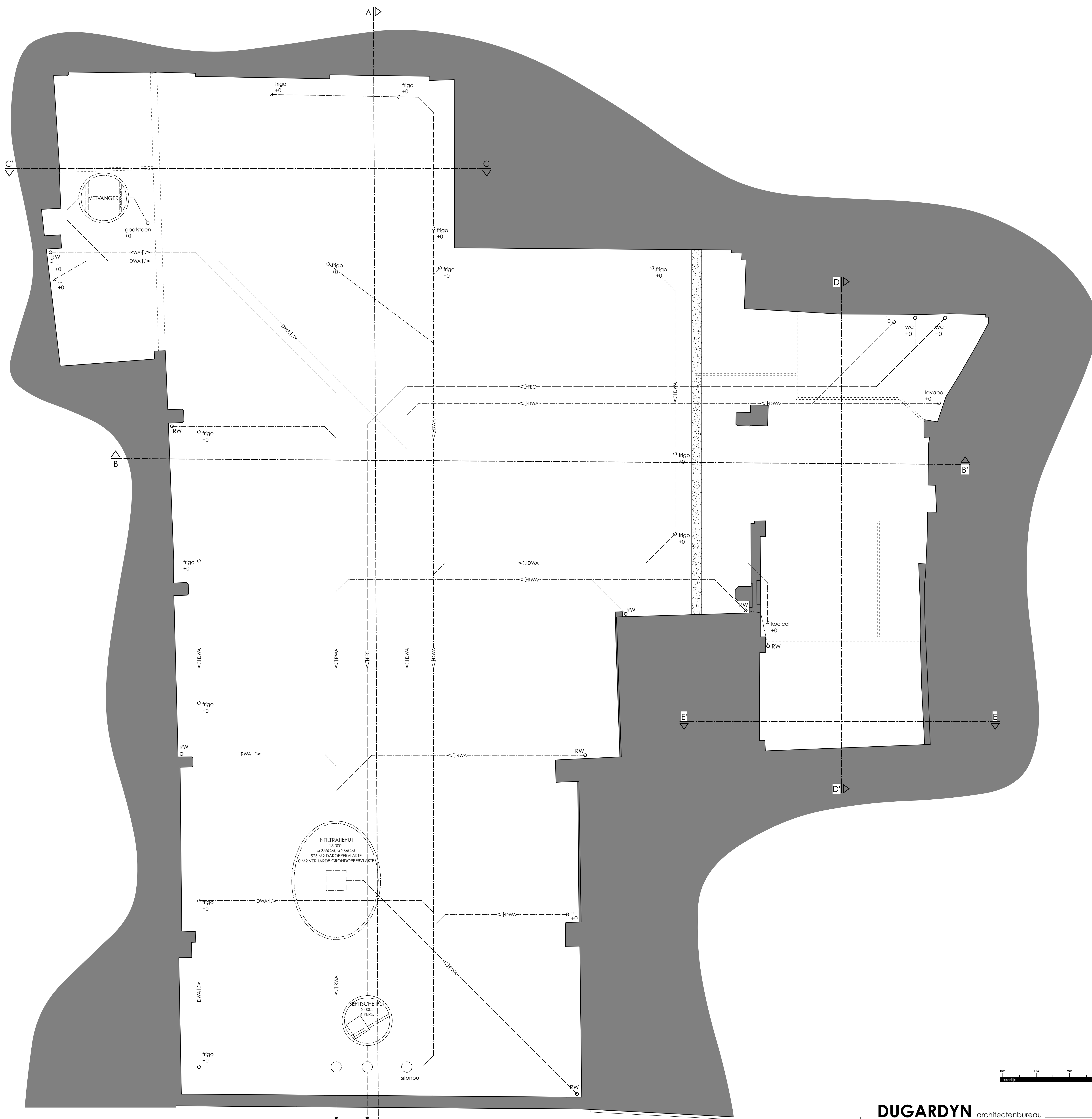
Spinakerlei 10 8000 Brugge Tel. 050 33 29 06 Fax. 050 33 54 03 info@architectdugardyn.be www.architectdugardyn.be

FUNCTIEWIJZIGING EN VERBOUWEN LOODS TOT HANDEL

OPDRACHTGEVER BVBA DE MIELENAERE PANDREIJE, 8 8000 BRUGGE	PARK 1A 8000 BRUGGE BRUGGE 2 AFD. SECTIE B NR. 674K WEST-VLAANDEREN
--	--

BA_1206_P_N_0_GELUKVOERS 14-05-2018 1/50

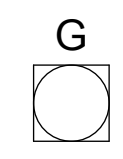
DATUM	INDEX	TEK	WIJZIGING

WACHTBUS REGENWATER
 VOOR LATERE AANSLUITING
 OP OPENBARE RIOLERING

AANSLUILEN OP
 OPENBARE RIOLERING

WG

DUGARDYN architectenbureau

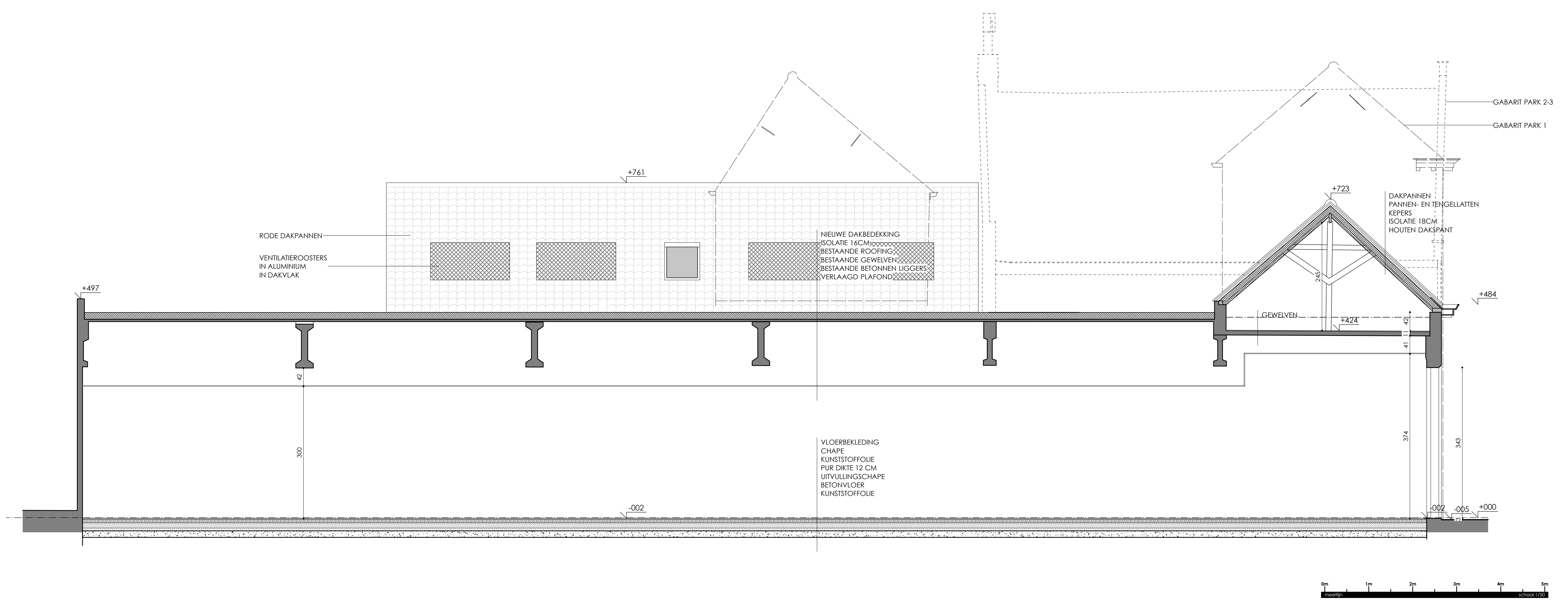
Spinakerlei 10 8000 Brugge Tel. 050 33 29 06 Fax. 050 33 54 03 info@architectdugardyn.be www.architectdugardyn.be

FUNCTIEWIJZIGING EN VERBOUWEN LOODS TOT HANDEL

OPDRACHTGEVER: BVBA DE MIELENAERE PARK 1A 8000 BRUGGE
 PANDREIJE 8 8000 BRUGGE
 WEST-VLAANDEREN

BA_1206_P_N_1_FUNDERING- EN RIOLERINGSPLAN 14-05-2018 1/50

DATUM	INDEX	TEK	WIJZIGING

DUGARDYN architectenbureau

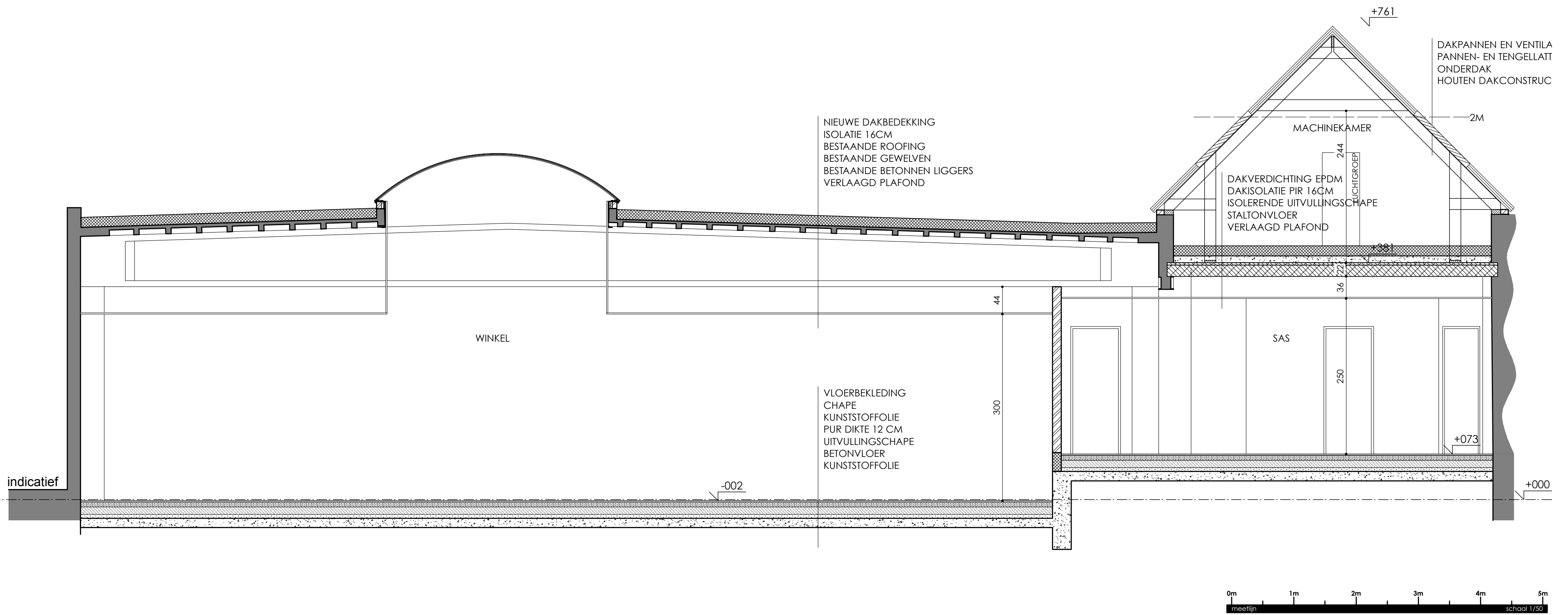
Spinoiarei 10 8000 Brugge Tel. 050 33 29 06 Fax. 050 33 56 03 info@architectdugardyn.be www.architectdugardyn.be

FUNCTIEWIJZIGING EN VERBOUWEN LOODS TOT HANDEL

OPDRACHTGEVER: BVBA DE MUELENAERE PANDREITJE, 8 8000, BRUGGE BOUWPLAATS: PARK 1A 8000, BRUGGE BRUGGE 2 AFD. SECTIE B NR. 876K WEST-VLAANDEREN

BA_1206_S_N_1_SNEDE A-A 14-05-2018 1/50

DATUM	INDEX	TEK	WIJZIGING

DUGARDYN architectenbureau

Spinolarei 10 8000 Brugge Tel. 050 33 29 04 Fax. 050 33 56 03 info@architectdugardyn.be www.architectdugardyn.be

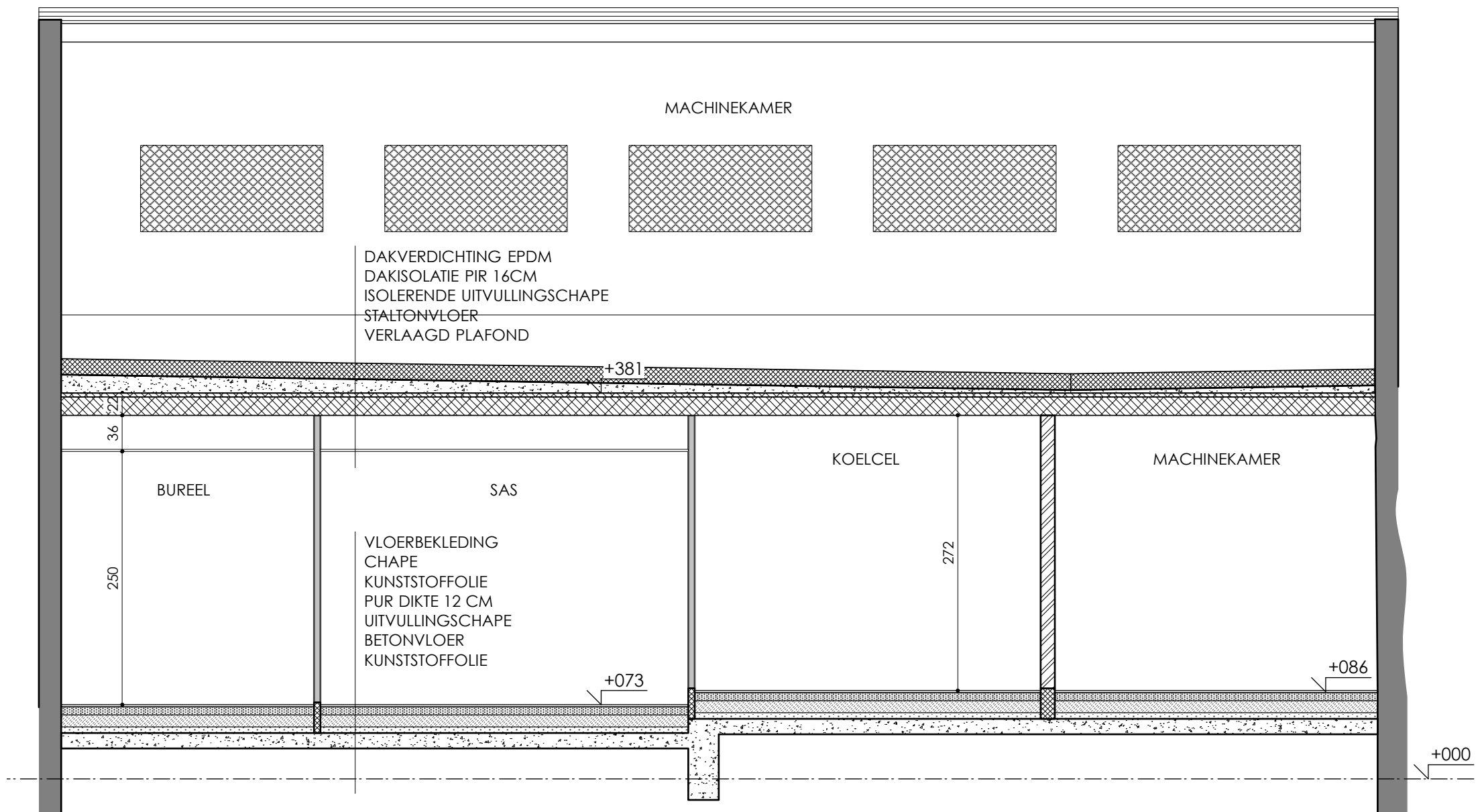
FUNCTIEWIJZIGING EN VERBOUWEN LOODS TOT HANDEL

OPDRACHTGEVER: BVBA DE MUELENAERE PANDREITJE, 8 8000, BRUGGE BOUWPLAATS: PARK 1A 8000, BRUGGE BRUGGE 2 AFD. SECTIE B NR. 876K WEST-VLAANDEREN

BA_1206_S_N_2_SNEDE B-B 14-05-2018 1/50

ALLE TEKENINGEN EN PLANNEN BLIJVEN ONZE EIGENDOM. KOPIES EN/OF GEBRUIK ERVAN ZONDER ONZE TOELATING IS VERBODEN.

DATUM	INDEX	TEK	WIJZIGING

DUGARDYN architectenbureau

Spinolarei 10 8000 Brugge Tel. 050 33 29 06 Fax. 050 33 56 03 info@architectdugardyn.be www.architectdugardyn.be

FUNCTIEWIJZIGING EN VERBOUWEN LOODS TOT HANDEL

OPDRACHTGEVER
BVBA DE MUELENAERE
PANDREITJE, 8
8000, BRUGGE

BOUWPLAATS
PARK 1A
8000, BRUGGE
BRUGGE 2 AFD. SECTIE B NR. 876K
WEST-VLAANDEREN

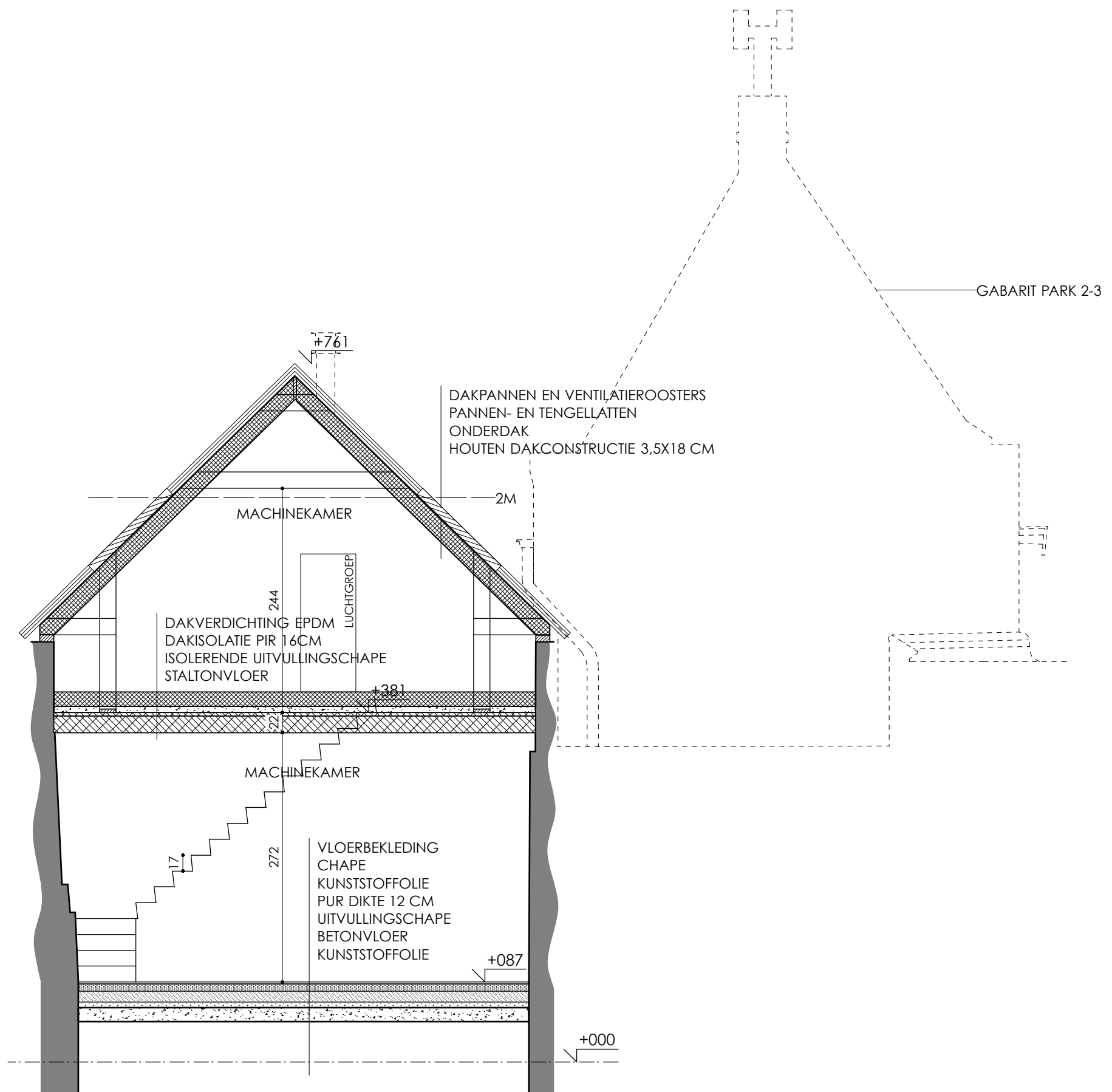
BA_1206_S_N_4_SNEDE D-D

14-05-2018

1/50

ALLE TEKENINGEN EN PLANNEN BLIJVEN ONZE EIGENDOM. KOPIES EN/OF GEBRUIK ERVAN ZONDER ONZE TOELATING IS VERBODEN.

DATUM	INDEX	TEK	WIJZIGING

DUGARDYN architectenbureau

Spinolarei 10 8000 Brugge Tel. 050 33 29 06 Fax. 050 33 56 03 info@architectdugardyn.be www.architectdugardyn.be

FUNCTIEWIJZIGING EN VERBOUWEN LOODS TOT HANDEL

OPDRACHTGEVER
BVBA DE MÛELENAERE
PANDREITJE, 8
8000, BRUGGE

BOUWPLAATS
PARK 1A
8000, BRUGGE
BRUGGE 2 AFD. SECTIE B NR. 876K
WEST-VLAANDEREN

BA_1206_S_N_5_SNEDE E-E

14-05-2018

1/50

ALLE TEKENINGEN EN PLANNEN BLIJVEN ONZE EIGENDOM. KOPIES EN/OFF GEBRUIK ERVAN ZONDER ONZE TOELATING IS VERBODEN.

DATUM INDEX TEK WIJZIGING

--	--	--	--